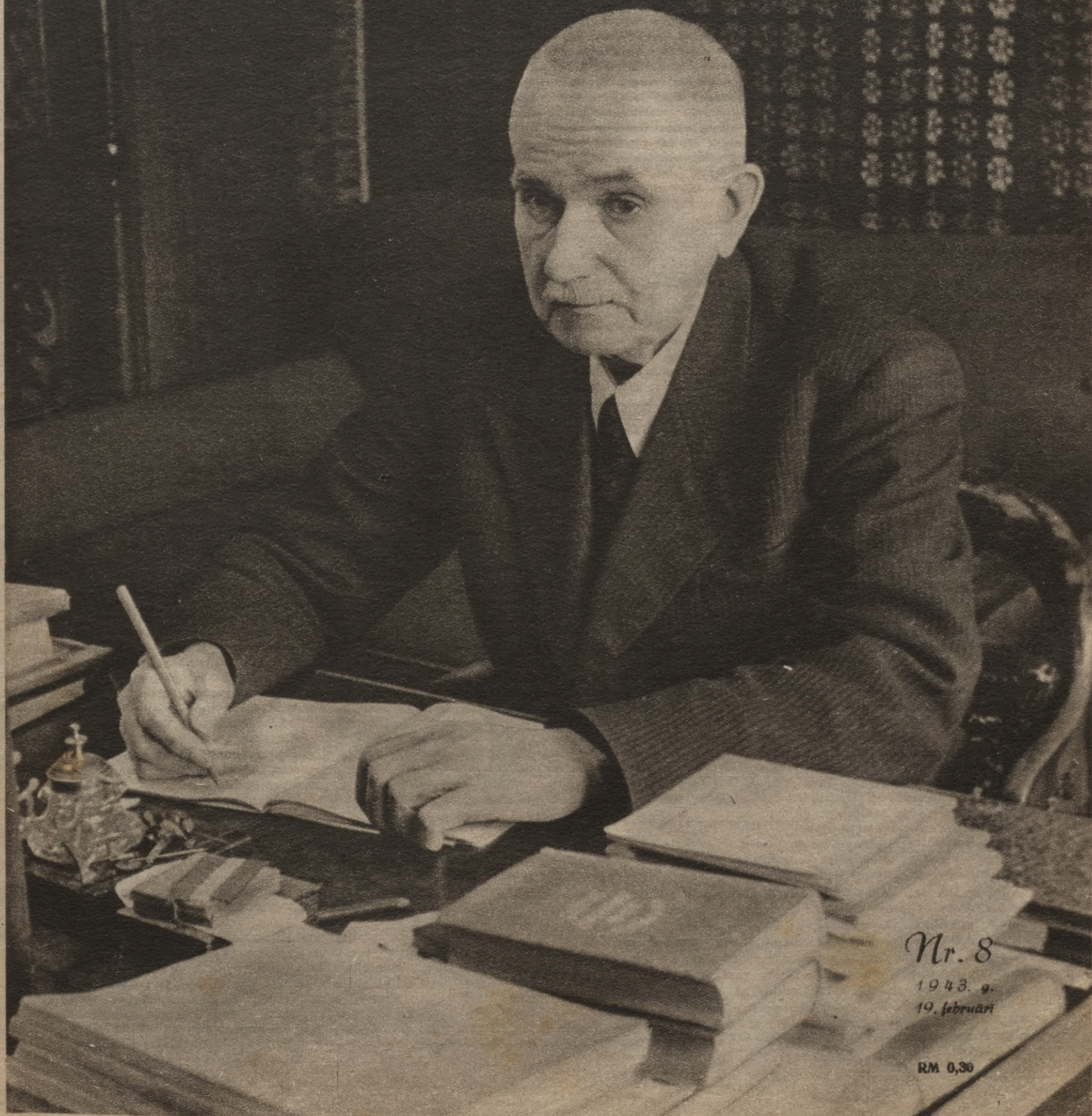

LAIKMETS

Nr. 8

1943. g.

19. februāri

RM 0,30

Mūsu lielais valodnieks prof. J. Endzelins

PAR KOMĒS CĪNĀMIES?

Bieži nācies dzirdēt šo jautājumu. Un vienmēr to uzdevusi ne kaņavīri, kā to varētu iedomāties, bet ļaudis, kas aizmugurē dzīvo mierā un drošībā. Latviešu kaņavīri, kas atrodas frontē, nejaūtā, bet dara savu pienākumu, līdzīgi miljoniem citu vīru no visdažādākām zemēm un tautām. Raksturīgi, ka jautātāji un šaubīgi, kas nezina ko darīt un kā izšķirties, pieder pie ap-rindām, kam vācu armija atdevusi dzīves un darba iespēju. Bieži vien tie ir ļaudis, kas boļševiku laikā slapstījušies mežos, trīcējuši par savu kailo dzīvību un tikai pēc 1941. gada 1. jūlija atkal spējuši uzelpot.

Varētu domāt, ka šie ļaudis nekad vairs neaizmirsīs baigo gadu, liktos, ka tieši viņiem vajadzētu būt pilnīgā skaidrībā par to, kas latviešiem tagad darāms un kādēļ tas jādara. Taču mēs sastopam latviešus, kas šais liktenīgajās dienās, kad visa pasaule dreb vēl nepiedzīvotā kaujas troksnī, maldās kā pa tumsu un jautā — ko lai mēs darām? Kad latviešu kaņavīrs viņiem dod vienīgi pareizo atbildi — mums jācīnās, arī tad viņiem vēl ne-uzaust gaisma. Par ko tad mēs lai cīnāties? viņi jautā tālāk. Latviešu kaņavīrs, kas mēnešus pavadījis tālu austrumos, kas triecienuzbrukumos skatījis nāvi vaigu vaigā, kas redzējis va-roņus cīnāties un kritam, bieži vien paliek atbildi parādā. Ne tāpēc, ka viņš to nezina, bet tāpēc, ka šāds jautājums viņam liekas pārāk mulķīgs, lai uz to vispār atbildētu.

Mēs pārāk bieži esam sastapu-šies ar šādiem ļaudīm, un mūs arī vairs nepārsteidz šādi un tamlīdzīgi jautājumi. Mēs zi-nām, ka, diemžēl, ir vēl ļaudis, kas pārāk ātri visu aizmirst. Tā-pat mēs arī zinām, ka ir pietie-kami daudz lētīcīgo, kas kāri uz-klausa un par pilnu novērtē ienaidnieka agentu izlaistās ten-kas un provokatoriskos saukļus. Tādēļ mēs esam gatavi sniegt at-bildi uz visiem jautājumiem, kas vienam otram vēl liekas ne-skaidri.

Atklāti sakot, mēs laikam esam mazliet nokavējušies ar atbildi, jo tieši pēdējās dienās mūsu „draugi un labvēļi” Angli-jā un Amerikā, Padomju savie-nību līdzī ieskaitot, pasteigušies plaši un atklāti izklāstīt savus nodomus tieši pret mums un mū-su kaimiņu zemēm — Igauniju un Lietuvu. Iepazīstoties ar pē-dējo dienu Maskavas, Londonas un Vašingtonas ziņojumiem, kur dažādi augstos amatos esošie ži-diņi ar cinisku atklātību atkal reiz tirgojušies ar mūsu mantu un dzīvību, atkrīt visi jautājumi.

Ja vēl pirms dažiem mēnešiem angļu un amerikāņu prese un valstsvīri runāja par kaut kādu robežu Eiropā, kur uzvaras gadī-jumā apstātosies boļševiku armi-jas, ja tur vēl bija runa par mazo „valstu neatkarības” garantēša-nu Anglijas un Amerikas paspār-nē, tad pēdējās dienās aina krasi mainījies. Angļu un amerikā-ņu laikraksti tagad atklāti pasa-ka, ka pēc kara ne Anglijai, ne Amerikai nebūšot iespējams kaut ko darīt Eiropas lietās. Visa noteikšana par Eiropas tautu dzi-vību un nāvi piekritīsot Padomju savienībai.

Mums tas nav nekas jauns. To mēs jau sen zinājām, ka boļševiki savas uzvaras gadījumā neapstāsies nekādu iepriekš uz papīra novilkto robežu priekšā. Pašreizējie notikumi tikai apstiprinājuši mūsu domu pareizumu un liecina, ka Anglija un Ame-rika pašas apzinās, ka tām trūkst un arī nākotnē trūks spēka iejaukties Eiropas lietu kārtšanā. Tai pašā laikā dienas gaismā nākusi arī visu laiku lielākā nodevība pret kultūras pasauli. Anglija un Amerikas Savienotās valstis visas pasaules priekšā klaji atzinušās, ka tās nodevušās Eiropu boļševikiem viņu pil-nīgā rīcības brīvībā. Ko tas nozīmē, to mēs, latvieši, zinām vis-

labāk. Ja piepildītos boļševiku un viņu sabiedroto lolotie uz-varas sapņi, tad Eiropā mēnešiem un gadiem plūstu asinis. Mil-joni vīriešu, sieviešu, bērnu un sirmgalvju saļimtu no žīdu ko-misāru raidītajām lodēm. Barbarisko mežonu demolētas, sagrūtu Eiropas kultūras un mākslas celtnes, iznīktu māksla, kultūra, dažos mēnešos tiktu iznīcinātas daudzos gadu simtos sakrātās un radītās vērtības. Viss, kas mums tagad ir tuvs un dārgs, tad vienā mirklī tiktu noslaucīts no zemes virsus.

Tāda ir aina, ko mums un visai pārējai Eiropai sola boļše-viku uzvara. Lai to pārdomā arī tie latvieši, kas savā Ipatnējā „nacionālismā” līdz šim par vienīgi pareizo ceļu uzskatīja no-gaidīšanu! Šiem saviem draugiem angļi tagad atklāti paziņo-juši: „Baltijas valstīm būs jāatgriežas Padomju savienībā. Mēs nespējam uzņemties mazo valstu neatkarības garantēšanu”. Mūsu par laimi nedaudzajiem angļu draugiem tagad ir pēdējais laiks uzmosties no sapņiem un ar skaidru skatu palūkoties, kas notiek pasaulē. Viņu līdz šim gaidītie angļu kaņakugi nemaz negatavojas ierasties Baltijas jūrā, lai atturētu boļševiku atgrie-šanos Latvijā, Lietuvā un Igaunijā. Tai vietā, kā vācu bruņoto spēku virspavēlniecības ziņojumi vēstī, arvien lielākas masās uz rietumiem gāžas boļševiku armijas, kas saņēmušas pavēli nebēdāt ne par kādiem zaudējumiem, lai tikai pavirzītos uz priekšu. Vācu un sabiedroto tautu kaņavīri patlaban jau kopā

mēnešiem izcina smagākās ciņas, kādas vispār pazīst kara vēstu-re, lai apturētu boļševiku armiju uzbrukumus un pasargātu visu Eiropu no bojā ejas. Atvairīša-nas ciņas ir ārkārtīgi smagas. Pret skaitliski vājākiem vācu un sabiedroto spēkiem veļas miljoni un atkal miljoni boļševīku. Tikai tagad kļūst redzams, ka par ver-giem pārvērtie padomju ļaudis divdesmit piecos gados saražo-juši ārkārtīgus daudzumus kara materiālu un ieroču. Lai pret šo pārspēku izturētu, nepieciešama visu spēku totāla iekļaušana aiz-sardzības darbā. Tas patlaban arī notiek. Jau izdoti un vēl se-kos likumi un rikojumi, kas var-būt liksies asi, bet ir nepiecie-šami.

Mēs pateicamies angļiem un amerikāņiem par viņu atklātību. Tā palīdzēs atgūt skaidru skatu vienam otram latvietim, kas līdz šim vēl gāja pagātnes maldu ce-lus. Šī atklātība, ar kādu ameri-kāņu žīdi izrunājas par veselās eiropiešu paaudzes iznīcināšanu, par eiropiešu bērnu piespiedu audzināšanu žīdu un boļševiku vadītās audzināšanas iestādēs, vēl ciešāk saliedējusi Eiropas tautas, pārvēršot Eiropu par vie-nu vienīgu cietoksni.

Šā cietokšņa aizstāvji, līdzīgi Alkazara un Stalingradas vīriem, ir gatavi cīnīties līdz pēdējam vi-ram, bet nepadosies nekad.

Šai brīdī, kad Eiropas liktenis atrodas kā uz naža asmens, mēs varam vislabāk atbildēt uz sāku-mā uzdoto jautājumu. Par ko mēs, latvieši, cīnāties?

Atbilde ir īsa un vienkārša — vispirms par savu kailo dzi-vību! Par to, lai mēs paši, mūsu sievas un bērni, visi tie, kas mums tuvi un dārgi, varētu arī rīt, parīt un nākošās dienās, mē-nešos un gados dzīvot šai zemē, dzīvot un strādāt savu darbu mierā un drošībā.

Mēs cīnāties par to, lai latviešu zemnieks pahktu saimnieks savā sētā, varētu brīvi sēt un ražu novākt. Mēs cīnāties par to, lai latviešu strādniekam būtu darbs, kas nodrošinātu viņam un viņa ģimenei dzīvi. Mēs cīnāties par to, lai latviskās dzies-mas brīvi varētu skanēt mūsu zemē. Mēs cīnāties par savu tautu, par latvisko kultūru un par šo zemi, ko mēs mīlam — par Latviju! Eiropa cīnās par savu kopīgo likteni. Viņa cīnās un viņa uzvarēs!

Aloīzs Klišāns.

Mēs cīnāties par to, lai smaidī nenozustu mūsu bērnu sejās.

STIPRĀKAM JĀUZUAR

Sākot ar 1943. gadu tagadējais pasaules karš ievirzījies totālā kara norises gultnē. Tāda totāla kara būtība ir tā, ka kara vajadzībām mobilizē un izlieto visus tautas rīcībā esošos spēkus — kā pašus cilvēkus, tā arī visas saimniecības vērtības. Viena daļa iedzīvotāju kaldina ieročus, bet otra daļa tos izlieto pretinieka pārvarēšanai. Arī tā daļa iedzīvotāju, kas šķietami nepiedalās ne kaņošanā, ne arī kara ieroču, municijas un kaņaspēka apgādei nepieciešamo materiālu ražošanā, tomēr kalpo karotājiem, kaut arī netieši, vai nu tas ir pārtikas apgādes nodrošināšanā, vai atkal tautas dzīves daudzpusīgo pamatformu uzturēšanā. Tādā kārtā iezīmējas piecas galvenās plāksnes, kuņās izpaužas tautas dalība totālā karā: bruņotie spēki, apbruņojums, piegāde, pārtikas saimniecība un dzīves pamatformu uzturēšana.

Armijām modernā karā seko kaņojošo nāciju saimniecības spēki. To apmērs un svars noteic šobrīd bruņoto spēku ciņas spējas. Kaņaspēka vajadzības modernā karā ir daudzas un dažādas. Tas patērē ikbrīdi visdažādākā veida raņojumus, sākot ar tanku un lielgabalu milzeņiem un beidzot ar smalko gazolīna audumu patronām. Visu to var veikt tikai spēcīga un nodrošināta produkcija visās raņošanas nozarēs, kas balstās uz pietiekami bagātu un viegli pieejamu izejvielu rezervēm.

Bruņošanās rūpniecībai nepieciešamās izejvielas ievērojami mainījušas savus īpašniekus. Galvenās no tām ir: akmeņogles, dzelzs rūda, krāsainie metalli, jēlgumija, bauksīts, nafta. Mūsdienās nav sastopama neviena rūpniecības nozare, kas nebūtu atkarīga no akmeņoglēm. Ass valstu rīcībā tagad ir gandrīz tikpat daudz (45,4 proc.) šī melnā dāimanta krājumu kā viņu pretiniekiem, bet 1938. gadā šīs svarīgās dabas balvas attieksme bija vēl 68:32 par labu pretiniekiem. Vācija ir viena no bagātākām zemēm ogļu slāņu ziņā, un to izmantošanā tā jau kopš pasaules kara pārsēja Angliju un Ameriku. Vācijas ogļu produkcija 1937. gadā sniedzās pāri par 180 miljoniem tonnu. Kara sākumā Vācija ieguva tikai 12,4 miljoni tonnu dzelzs rūdas, bet ar dzelzs rūdas slāņu nodrošināšanu Polijā, Elzas-Lotringā, Francijā, Beļģijā, Luksemburgā un PSRS austrumos Vācijas apgāde ar dzelzs rūdu pieaugusi seškārtīgi. Bez tam Vācijai pieejama arī augstvērtīgā Zviedrijas dzelzs rūda. No retās cinka rūdas 1938. gadā ass valstu rīcībā bija tikai 9,4 proc. pasaules krājumu un produkcijas, bet tagad — 73,2 proc. Jēlgumijas ass valstīm 1938. gadā nebija nemaz, bet tagad to rīcībā ir 91,1 proc. visas pasaules jēlgumijas krājumu resp. produkcijas. No alumīnija iegūšanai nepieciešamā bauksita minerāla krājumiem ass valstīm tagad pieejami 65,8 proc. agrāko 25,2 proc. vietā, kalija — 85,8 proc. agrāko 61,6 proc. vietā, līmu — 35,8 proc. agrāko 6,8 proc. vietā. Tikpat ievērojami grozījumi šīs attiecīgās procenti pārtikas vielu nodrošināšanā. 1938. gadā ass valstu rīcībā bija tikai 24,5 proc. pasaules rudzu raņas, bet tagad 58,3 proc.; cukura bija 17,7 proc., bet tagad ir 43,7 proc.; sviesta un margarina bija 24 proc., bet tagad jau — 49,4 proc.

Sevišķi radikālas pārmaiņas kara saimniecībai noderīgo izejvielu krājumos notika 1942. gadā. Militārie panākumi Eiropā, Austrumāzijā un Klusā okeana telpā nodrošināja triju valstu pakta dalībniecēm neatkarību visa nepieciešamā apgādē. Šie panākumi deva tām nevien kvalitātīvu, bet arī kvantitatīvu pārākumu bruņošanās iespējās.

Japāņi atņēmuši Britu imperijai svarīgākām izejvielām bagātos apgabalu dienvidaustrumu Āzijas telpā un padzinuši angļus no pasaules galvenākajiem tirdzniecības ceļiem. Anglijai vairs nepienāk vērtīgu preču kravas ne no vienas ievērojamākās Klusā un Indijas okeana austrumu daļas ostas, kā: Singapura, Honkonga, Batavija, Surabaja, Borneo. Britu imperijas svarīgākajam militārā atbalsta punktam Singapurai, kas kontrolēja šos ceļus, bija arī ļoti liela nozīme saimnieciskā ziņā. Singapuras ostā ik gadus iebrauca apm. 40.000 kuņu ar 15—20 milj. brt. koptilpuma, kas no turienes aizveda preces par apm. 5 miljardiem reichsmarku vērtībā. Arī Honkonga, angļu kroņa kolonija Ķīnas dienvidu piekrastē, līdzīgi Singapurai, bija osta ar milzīgu preču apgrozījumu. Batavijas un Surabajas ostās ik gadus piestāja kuņi 5—6 milj. nrt. koptilpumā. Japāna, kas tagad noteic jauno kārtību Austrumāzijā, ir pārņēmusi anglosaksu funkcijas.

Cik lielā mērā saimniecības vērtību īpašnieku maiņa un līdz ar to spēku samēru apsvēšanās uz otru pusi nākusi par labu ass valstīm, to ļabi apzinās arī paši šo priekšrocību zaudētāji — ass valstu pretinieki. Par to liecina lorda Halifaksa nesēnā runa Pitsburgā. Šī Anglijas apgādes ministra runa deva pamatu iespaidīgajam Londonas laikrakstam „Financial News” skaidri un gaiši izsacīties: „Apvienotās nācijas tā pieradušas pie domām, ka tās kontrolē visas pasaules palīglīdzekļus, ka tikai neliels skaits ļaužu ir skaidrībā par to, cik lielā mērā kopš 1939. gada stāvoklis mainījies par sliktu sabiedrotajām nācijām.”

Viena no ievērojamākām atšķirībām starp tagadējo un pirmo pasaules karu ir tā, ka Vācijas saimniecības spēki pasaules kara gadu no gada nemitīgi dila, bet tagadējā karā nemitīgi pieaug. Šai karā Vācijai palīdz karot un raņot kara vajadzībām čakli un saimnieciski stipri sabiedrotie. Praktiski ass valstu rīcībā ir viss Eiropas kontinents ar visiem tā saimniecības spēku avotiem un rezervēm. Un šis kontinents saimniecības ziņā ir visattīstītākais pasaulē. No tā nāca civilizācija, tehnika, progress. Ar vienu vārdu sakot — no šejienes modernā saimniecība tika izplatīta visā pārējā pasaulē. Viss šis kontinents šodien ir viena milzu bruņošanās fabrika. Eiropas un arī Japānas pārākums arvien izpaudies tanī apstākli, ka vairākums nodarbināto strādnieku aizvien bijuši ļabi izglītoti, ļabi sava aroda pratēji. Turpretim vairums Amerikas un Anglijas bruņošanās rūpniecībā nodarbināto roku komplektējas no jaunapmācītiem strādniekiem, bez speciālas izglītības, bez lielākas prakses un bez tradīcijām bruņošanās nozarē. Kvalitatīvi tādēļ ass valstīm ir liela priekšrocība bruņošanās rūpniecībā, ko ass valstu pretinieki šai karā nekādā ziņā nevar panākt. Ass valstu stāvoklis vēl arī tanī ziņā ir ievērojami pārāks, ka Eiropas valstīs un arī Japānā kvalificēts strādnieku procents arvien bijis augstāks nekā ang-

liem un amerikāņiem. Bet arī kvantitatīvē ziņā ass valstu pretinieki nav pārāki, kā to pierāda attiecīgo skaitļu analīze. Ass valstu varas apjomā Eiropā ir 350 milj. iedzīvotāju, bet Japānas varas apjomā — 300 miljonu, kopā 650 miljonu. Anglija un Amerika diņojas, ka tām kopā ar Padomju savienību, kuņas pavadā tās tagad iet, esot 1 miljards iedzīvotāju. Šis skaītis var iespaidot tikai nezinātāju. Nav jāaizmirst, ka tanī ieskaitīti 389 miljoni Britu Indijas, 250 milj. Čunkingas Ķīnas un 40 miljoni Padomju savienības aziātu, kopā — 679 milj. Vairums to vispār nav izmantojami nekādā rūpniecības, medz saimniecības laukā, jo viņi pie tā nav nemaz pieraduši.

Ass valstu augstās darba spējas vēl ievērojami kāpina priekšzīmīgā un plaši izvērstā raņošanas iekārtas organizācija. Precīzi var aplēst, ka labāka darba organizācija un pārāki raņošanas paņēmieni ass valstīm dod iespēju bruņošanās rūpniecībā ar to pašu darba roku skaitu sasniegt ievērojami lielāku produkciju nekā pretinieka zemēs, ko skaitļos apzīmē 1:1,6 par labu ass valstīm. Piedevām ass valstu raņotie ieroči ir ievērojami labāki nekā pretiniekiem.

Vēl viena ievērojama ass valstu priekšrocība ir nesalīdzināmi izdevīgāki transporta apstākļi, kam tik svarīga nozīme tagadējā modernajā karā, kad lielie atstumumi prasa lielu materiāla un laika patēriņu. Katrs lielgabals, katra lidmašīna un katrs lādīņš, ko pretinieki vērs pret ass valstīm, saistīts ar neskaitāmu lieku darba stundu patēriņu. Skaitļos tas precīzi aplēšams 1:85 par labu ass valstīm.

Visi šie apstākļi tikai lieku reizi apstiprina ļabi pazīstamo kaņošanas likumu, ka ne jau masas pašas par sevi nosaka spēku pārākumu, bet gan spējīgākais un labākais arvien būs stiprākais. V. A.

Nepārtrauktās ciņas frontē uzliek mums pienākumu gādāt par to, lai frontes aizmugurē nenogurstot strādātu uzvaras labā. Rūpniecības uzņēmumu skursteņiem tāpēc jāķūp dienu un nakti.

ITALIJA 1943. GADĀ

Kad 1940. gada 10. jūnijā Itālija iestājās karā, tās saimnieciskajā dzīvē nenotika sevišķas pārmaiņas. Pārtikas krājumi un citu materiālu rezerves bija tik lielas, ka iedzīvotājiem nācās uzņemties tikai pavisam niecīgus ierobežojumus. Pirmie priekšmeti, ko pakļāva kartīšu sistēmai, bija ziepes un kafija. Tikai nākošā gadā radās vajadzība izdarīt plašāku normēšanu. Sākumā sviestu, vēlāk arī gaļu un maizi sāka izsniegt tikai pret kartītēm. Visiem zināms, ka itālieši ir sevišķi lieli maizes cienītāji. Ikviens strādnieks pirms kārtējām pusdienām vēl notiesā krietnu porciju baltmaizes. Itālija, blakus Balkānu valstīm, bija lielākā maizes labības importētāja, jo pašas Itālijas raža ne tuvu neapmierina patēriņu. Tādēļ gluži labi saprotams, ka maizes normēšana Itālijā radīja tādu pašu iespaidu, kā ziemeļu valstīs taukvielu ierobežošana.

Jā, visu to labi zina, Itālijas vadonis tomēr varēja ķerties pie diezgan jūtamas ierobežošanas, tad tā ir labākā liecība itāliešu tautas vienībai un uzticībai Dučiem. Nedēļu pēc jauno pārtikas normu izsludināšanas, kas itāliešu tautai uzlika pirmo pārbaudījumu, Dučiem, braucot uz ministru kabineta sēdi, ielās uzgavilēja tauta. Tā jaunā Itālija apliecināja savu gatavību uzņemties visus ierobežojumus un paciest visas grūtības, kādas nākotne prasītu.

Anglija un Amerika bija smagi kļūdījušās, iedomājoties, ka Itālija būs palikusi tāda pat, kāda tā bija priekš trīsdesmit gadiem. Angļi un amerikāņi vai nu nebija spējuši vai gribējuši saskatīt jauno fašistisko Itāliju, kas Musolini vadībā bija sakususi par vienu vienotu saimi, gatava paklau-

Ja Romā, Neapolē un Florencē sievietes veic pastnieču, konduktoju un telefonistu darbu, Venecijā tās ķērušās pie aļiem un tagad vada gondolas pa Venecijas kanāliem.

Tāda ir Itālijas jaunatne! No bērnu dienām audzināta tēvzemes mīlestībā un istā kopības garā, šī jaunatne ir drošākā ķīla Itālijas nākotnei.

Uzn. Laikmeta arch.

sīt ikvienam Dučes mājienu. Anglija un Amerika domāja, ka jau pēc pāris kara nedēļām Itālijā notiks revolūcija, gluži tāpat, kā viņi to bija iedomājušies par Vāciju. Kad gaidītā revolūcija nenāca, plūtokratisks valstis nolēma ķerties pie citiem līdzekļiem.

Sākās Itālijas pilsētu bombardēšana. Roma — mūžīgā pilsēta, Florence, Neapole, Turīna un vesela rinda citu pilsētu, kuru vārdi pazīstami ikvienam kultūras cilvēkam, piedzīvoja angļu un pēdējā laikā arī amerikāņu lidmašīnu apciemojumus. Uz pilsētām, kur gandrīz no katra akmens runā māksla un vēsture, nobira bumbu lietus, sagraujot drupās senās vēsturiskās celtnes un pieminekļus. Amerikāņu plūtokratiem, kas priekš trim gadiem kā tūristi ceļojuši pa Itāliju un kas tagad no Vašingtonas dod pavēli bombardēt Itālijas pilsētas, vislabāk vajadzēja zināt, kur šīs bombas kritīs un kādus pieminekļus tās nopostīs. Nevar būt šaubu, ka viņi to tiesām zina. Tik laba atmiņa amerikāņu varas vīriem ir, lai atcerētos, ja ne visus, tad vismaz Bedekera ceļojumu vadoni atzīmētos pieminekļus un mūzejus, ko viņi priekš dažiem gadiem apbrīvoja un fotografēja un ko pēc viņu pavēles tagad pārvērs drupās. Vēl varētu saprast amerikāņus, kam pašiem nekādas kultūras un mākslas izpratnes nav, jau grūtāk nākas saprast angļus, kas kopā ar saviem sabiedrotajiem tagad piedalās šai kultūras pieminekļu graušanas darbā. Ja amerikāņi pēc kara domā bumbu sagrauto pieminekli vai viduslaikos celto katedrāli nopirkt un pārvest uz Ameriku, lai tur no drupām „salīmētu” un uzceltu šos pieminekļus no jauna, tad jāšaubās, vai to pašu spēs izdarīt angļi, kas jau tagad ir līdz kaklam parādā savam lielajam draugam — Amerikai.

1943. gadā Itālija pārdzīvo smagākos brīžus. Itāliešu tautai, kas varbūt vairāk nekā jebkuļa cita Eiropas tauta saistīta ar savu vēsturi, kas pieradusi, ka tās kultūras pieminekļus ierodas apbrīnot visa pasaule, tagad nākas noskatīties, kā barbariskos terora uzlidojumos šos pieminekļus sagrauj un izpostā. Taču šais dienās itāliešu tauta arī pierādījusi, ka tā ir izaugusi lielajai cīņai. Ne kara radītie saimnieciskie ierobežojumi, ne ienaidnieka aviācijas terora uzbrukumi nav spējuši satricināt itāliešu tautas apņemšanos sākt cīņu turpināt līdz galīgai uzvarai.

Ceļotājam, kas tagad ierodas Itālijā, diezgan grūti nākas pazīt šo slaveno tūrisma zemi. Taču savus raksturīgākos vaibstus Itālija nav zaudējusi arī trešajā kara gadā. Ja arī visa satiksme kara radīto ierobežojumu dēļ tagad izbeidzas jau plkst. 10 vakarā un ja arī greznajos restorānos, tāpat kā vienkāršajos ēdienu namos, sestdienās un svētdienās var dabūt tikai pavisam vienkārši sagatavotus bezgaļas ēdienus, itālietis tomēr nav zaudējis savu jautrību un dzīves prieku. Tāpat kā Vācijā un citās valstīs, arī Itālijā daudzus darbus, ko agrāk veica vīrieši, tagad dara sievietes, aizstājot uz fronti aizgājušos vīrus un brāļus. Tā pa Venecijas kanāliem slīdošās gondolas tagad nevada romantiskais tumšmatainais laivinieks, bet tikpat tumšmataina itāliete. Viņas dziesmā skan cauri ilgas un sveiciens uz kara lauku aizgājušajam.

Veikali, kas agrāk bija pilni visdažādākajām piemiņas lietaņām un dārgām rotām, tagad stāv tukši. Arī Itālija piemērojusies totālam karām. Visos ielu stūros redzami plakāti ar uzrakstu: „Siamo in guerra” — mēs karojam. Šie plakāti ir atgādinājums, ka viss, kas ir pieciešams, jāatliek uz vēlāku laiku. Pirmajā vietā tagad stāties karš, vispirms jādomā par uzvaru un tikai tad varēs atkal domāt par iepirkšanos un ceļošanu. Itālietis, kas līdzīgi latvietim mīl par visām lietām plaši izrunāties, tagad no šīs paražas atteicies, atzīstot, ka politizēšanai patlaban nav īstais laiks.

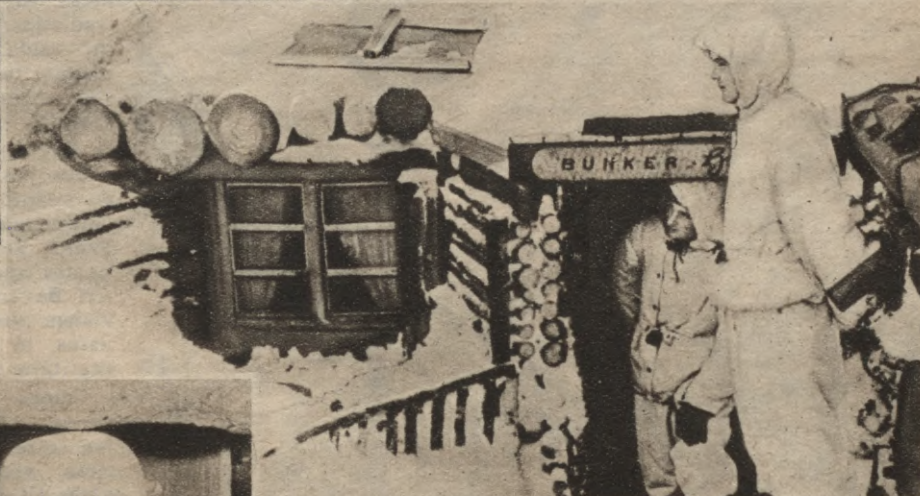
A. Kl.

Uz BUNKUROS

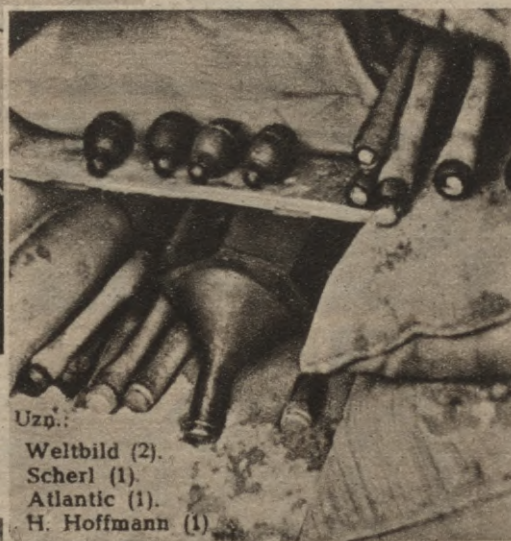
Top jauns bunkurs. Kamēr citi kaŗa biedri strādā ar zāģi, sardze pie loŗmetējiem tos nodrošina no pēkšņa uzbrukuma. Un, lūk, bunkurs „Hanna” jau gatavs. Tam netrūkst pat stiklotu logu ar aizkariem, kas ir cēlēju un iemītņieku lepnums!

Tai laikā kaujas ierakumos pie bunkura vienmēr pa ķērienam visi labēkie tuvciņās ieroči. Boļševiku uzbrukums var nākt kaut kaŗu mirkli, vienmēr to satrieks loŗmetēju uguns un rokas granātu viesulis.

Šis guļamtelpas nav gluži kā pirmklasīgā viesnīcā, bet gulētāji mostas ar smaīdu sejā, kad viņus sauc nomainīt sardzi, — atpūta bijusi laba. Bunkura saviesīgajā stūrīli kaŗavīra īsajos vaļas brīžos nav gaŗlaicības. Svecēs gaismā tur lasa, raksta vēstules, debatē un spēlē kārtis, jo vācu kaŗavīra garu nespēj nomākt ne austrumu bargā ziema, ne ienaidnieka draudi.

Uzp.:

Weltbild (2).
Scherl (1).
Atlantic (1).
H. Hoffmann (1).

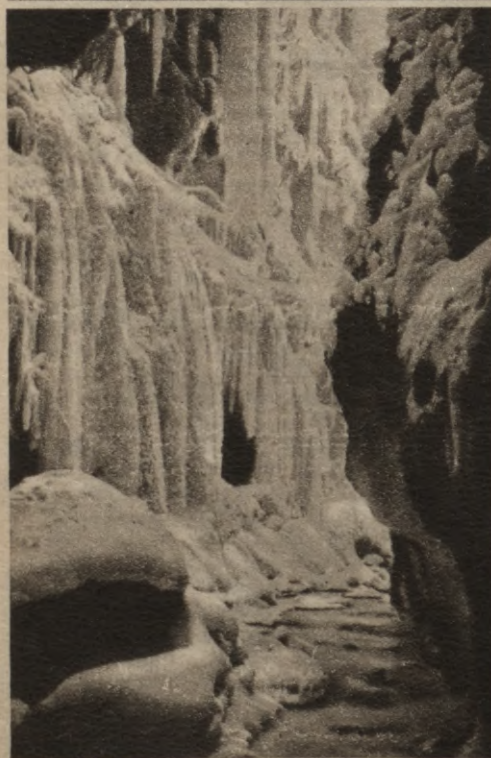
B argo ziemu austrumu frontē vācu un sabiedroto tautu kaŗavīri pārcieŗ labi. Pret aukstumu un negaisiem viņus nodrošina piemērots apģērbs un apavi, bet viņiem vajag arī apmeŗšanās vietu, kur pārgulēt nakti, pavadīt brīvos brīžus, patverties no ienaidnieka artilērijas šāvieniem un aviācijas bombām. Un kaŗavīrs ceļ savu frontes māju — bunkuru. Bet bunkurs nav tikai patvertne tiem, kas pašlaik nav sardzēs vai izlūkos, bunkurs jau pats par sevi ir mazs atsevišķs cietoksnītis ienaidnieka atvairīšanas valnī un izējas baze prettriecieniem.

Pirmo aizsegu dod ierakumu grāvis, bet tūlīt pēc tā raŗanās kapli, lāpstu un zāģi laiŗ darbā, cejot bunkuru. Daŗās vietās, kur vajadzīgs atbalsta punkts ilgākam laikam, lietpratēji uzceļ dzelzs betona bunkurus, bet parastī kaŗavīri izlieto savas „pils” būvei dziļu ierakumu zemē, baļķu sienas, sijas un griestus, kam darina biezu smilŗu jumtu, izrotājot to ar velēnām, skujām, mētrām vai sniegu. Šī „izrotāŗana” saucas par maskēŗanu un nav nesvarīgāka par paŗu griestu un jumta izturību. Ja vēl piemin daŗādo ieroču ŷaujamlūkas bunkuru sienās, kas vērstas pret ienaidnieku, tad ŷīs mītnes apraksts pabeigts. Bet tikai aptuveni! Kaŗam daudz maz pieklājīgam bunkuram ir savs nosaukums, kas rakstīts virs ieejas, piem.: „Villa Nuova”, „Pie Jaurāŗ grenadieŗa”, „Tas braŗais kuŗis Norvīlla” u. t. t. Bunkurā telpas ŷauras, bet kultūŗālais Eiropas kaŗotāŗjs tās izveido iespējami glītas un mājīgas, jo turpat ir viŗa dzīvoklis un klubs, kur retajos vaļas brīžos norīŗ visa personīgā un sabiedriskā dzīve, kaut arī ārā gaudo „Staļina ēŗģeles” un dārd granātas.

Kk.

ZIEMAS SPORTA PARADĪZE

Uzturoties kalnās, cilvēks izjūt apbrīnojamu spēku atdzīvinājumu. Dzidrais, no putekļiem tīrais, ozona piesātinātais svaigais kalnu gaiss liek plašāk plēsties krūtīm, dzīvāk riņķot asinīm, straujāk pukstēt sirdij. Labsajūtu vēl pavairo ultravioletie stari, kas šie vieglāk izlaužas caur gaisa slāņiem nekā līdzenumā. Vietas pārmaiņa savukārt ir kā balzams nerviem. Jau pāris pavadītu dienu kalnu gaisā sagādā brīnišķīgu atpūtu. Cilvēks tāpēc jau instinktīvi izjūt kalnu lielo pievilksanas spēku. To droši vien būs piedzīvojis ikviens, apmeklējot jau mūsu dzimtenes Latvijas nelielās augstienes — Gaiziņkalnu, Cēsis, Siguldu, Ergļus, Piebalgu, Zīlo kalnu. Nesalīdzināmi spilgtāk to visu izjūt istajos kalnos, kādēļ tur arī atrodas tik daudz kūrvieta un sporta centru.

Sevišķi daudz tādu kūrvieta un ziemas sporta centru ir Vācijā. Visi tie viegli pieejami. Tur var apmesties viesnīcās, kur atrodamas vismodernākās labierīcības, ērtās pansijās, jaukās vasarnīcās vai arī mājīgās zemnieku sētās, kur cieņā senās viesmīlības tradīcijas. Vācu ziemas sporta centri sevišķi pievelk tāpēc, ka tur valda īpatnēji kultūriāls noskaņojums, kas arī ikvienam svešniekam tur liek brīvāki justies nekā kaut kur citur. Daudzi no šiem sporta centriem ir kā mazas pasaku valstis, kas saglabājušas savu īpatnējo dzīves ritmu pat vislielāko pārvērtību laikmetā.

Bavārijā tādu ziemas sporta centru, kas pievilcīgi nevien ar dabas jaukumiem, bet arī ar iedzīvotāju sirsnīgo viesmīlību un viņu spilgto tautiskuma izpausmi, ir visvairāk. Šai ziņā kalnu dabas jaukumiem apveltītā Bavārija ar pilnām tiesībām var sacensties ar Šveici, kas jau kopš laika gala ir slavena ar saviem iecienītajiem ziemas sporta centriem — Davosu, San-Moricu, Arozu, Pontrezīnu. Arī Bavārijas ziemas sporta centros, tāpat kā Šveicē, var nodoties visiem ziemas sporta veidiem, kas vienādi pievelk kā klases sportistus, tā svētdienas sportistus un vienkāršos sporta jūsmotājus — skatītāju rindās.

Viens no Bavārijas sporta centriem ir Garmiš-Partenkirchena. Tā atrodas sevišķi jaukā kalna ielejā, Vācijas otra augstākā kalna Cugšpices piekājē. Vācieši to apzīmē vienkārši par Ga-Pa Kopš 1936. gada, kad tur risinājās IV ziemas sporta olimpiāda, kas pulcināja tūkstošiem 28 nāciju labāko sportistu un simtiem tūkstošiem skatītāju, Garmiš-Partenkirchena izpelnījusies ziemas sporta paradīzes apzīmējumu līdzīgi Davosai. Kā mantojums Ga-Pai no šīs neaizmirstamās olimpiādas, kur panākumu laurus visvairāk plūca norveģi, palikušas lie-

Floriana laukums romantiskās un mājīgās Garmiš-Partenkirchenas pilsētiņas nomalē.

Pasakās daudzīnāto stikla kalnu ziemā atgādina varenais ūdenskritums Partnachas aizā. Sals straujās ūdens šaltis pārvērtis fantastiskos veidojumus.

Ziemas sporta paradīze uz gleznainā kalnu ezera Riserzē Garmiš-Partenkirchenas dienvidu apkaimē.

Brokastis dzīvinošā kalnu saulē divu kilometru augstumā.

liskās sporta ierīces. Ievērojamākās no tām ir olimpiskais ziemas sporta stadions ar mākslīgo ledus klāju un divas lēktuves — viena treniņiem, otra sacīkstēm. Tur olimpiādā sasniegti 75,5 un 76 m tāli lēcieni. Šis labierīcības ziemu no ziemas plaši izmantotas dažādām liela vērīena sacīkstēm: gan Vācijas meistarību izcīņām, gan starptautiska mēroga sacīkstēm. Tās še risinājušās arī visos kara gados. Arī šā kara ceturtajā gadā tās notika.

Mūžīgs pievilksanas spēks, kas visos gada laikos pulcinājis, pulcina un pulcinās neskaitāmus tūristu pulkus Garmiš-Partenkirchenā, meklējams arī vēl citur. Vispirms tas ir majestātiskais kalnu milzenis — Čugšpice. Šis 2963 metru augstais kalns ar savu mūžīga sniega klāto virsotni valdonīgi izceļas virs augstā Veteršteina kalnu masīva. Katrs dabas varenības un jaukumu cienītājs grib to skatīt. Istajiem kalnu kāpējiem gan liekas savādi, ka tiem nemaz nav jāpūlas pašu spēkiem sasniegt kalnu augstumus. Divi ērti kalnu dzelzceļi, kur vagonus aizstāj slēgtas gondolas, bet sliedes — resnas stiepuļu troses, nedaudzās minūtēs tos uzrauj jau tūkstoš metru augstāk par izejas punktu. Skati, kas pavežas no 3000 metru augstā Čugšpices kalna, sevišķi jaukā saulainā dienā paliek neizdzēšamā atmiņā visu mūžu.

E. Tūbelis.

Jaukākais Vācijas starptautiskais ziemas sporta centrs Garmiš-Partenkirchenā Bavārijas Alpos.

Kalnu pasaule ap Bavārijas Alpu augstākā kalna — Čugšpices tūristu viesnīcu un observatoriju 3000 metru augstumā.

Laulības AMERIKĀ

Kādas lauku sētas pagalmā apkārt dūņainajam dīķim sastājusies laudis, kas gluži nepiemēroti apkārtnēi tērpušies frakās un dāmas gaŗos svinību tērpos. Redzami arī filmoperātori, fotogrāfi un žurnālisti. Visu šo ļaužu skati un uzmanība pievērsta dūņainajam dīķim, kurā ķepurojas 5 peldkostīmos tērpušies cilvēki. Iestājas klusuma brīdis. Viens no dīķa dūņās stāvošajiem, kurā galvu sedz garīdznieka amata cepure, paceļ roku un saka laulību gadījumos parastos svētīšanas vārdus. Lieta tā, ka šie tiešām notiek laulības. Līgava un līgavainis līdz ar mācītāju un diviem laulību lieciniekiem iebrīduši dūņās, lai šādā veidā izdarītu laulību ceremoniju. Kur tas noticis — jūs jautāsi. Nu, saprotams, Amerikā — visu iespēju un neiespēju zemē. Nekur citur pasaulē jūs neatradīsiet ne mācītāju, ne jauno pāri, kas šādā veidā būtu ar mieru doties laulībā. Amerikāņi, kas pazīst tikai vienu mērķi — naudu, ir gatavi izdarīt vislielākās muļķības, lai tikai kļūtu populāri.

Kādā Amerikas skolā jau kopš pāris dienām iztrūkst 9 g. v. Betija. Kad meitene arī nākošajās trijās dienās neierodas skolā, skolas vadītājs aiziet pie Betijas mājā, lai pārbaudītu meitenes iztrūkšanas iemeslus. Acīm redzot tas ir cilvēks ar pavisam vecmodīgiem uzskatiem, jo īsts amerikāņu skolotājs ārpus skolas neinteresējas par savu skolnieku gaitām. Tā šis vecmodīgais skolotājs dabū zināt, ka Betija jau kopš nedēļas apprecējusies un kā precēta sieva un namamāte pat nedomā vairs skolā ierasties. Šis gadījums, kas eiropiešiem liekas pārāk neticams, ir tomēr patiess un nebūt nav vienīgais. Bērnu un mazgadīgu laulības Amerikā ir gluži parasta lieta. Pēc pēdējiem oficiālajiem statistikas datiem noslēgtas 14.800 laulības, kur līgava bija jaunāka par 15 gadiem. No šīm laulībām 250 gan tika šķirtas jau pirmajā laulības gadā un 348 jaunās sievas jau pirmajā gadā kļuva atraitnes. Tas liecina, ka Amerikā iespējamas laulības ne tikai starp bērniem un mazgadīgiem, bet, ka ļoti bieži tiek noslēgtas laulības starp 12 gadus jaunu meiteni un 70 gadus vecu vīru.

Viss tas notiek tradicionālās amerikāņu „brīvības“ vārdā. Šis pašas brīvības vārdā Amerikas likumi atļauj darījumus, kas Eiropā un visā pārējā kultūras pasaulē tiek saukti par noziegumiem. Kā gan citādi lai nosauc gadījumu, kad 11 gadus veca meitene, no skolas nākot, satiek svešu vīrieti, kas to vispirms pacienā ar saldumiem un tad, apsolot meitenei dot ik dienas garšīgas kūkas, pierunā to noslēgt laulību? It kā tieši šāds gadījums atbalstot, amerikāņu likumi nosaka, ka laulību var noslēgt pie jebkura miertiesneša un jebkurā dienas vai nakts stundā (protams, par nakts laulībām tiesnesis saņem īpašu piemaksu, gluži tāpat kā Eiropā tas ir parasts, pasūtīnot zāles nakts laikā dežūraptiecās). Arī liecinieku sameklēšana ir ļoti vienkārša. Par pāris dolāru atlīdzību no ielas paņē līdz divus slāistus un pēc piecām minūtēm laulību apliecība ir parakstīta un apzīmogota. Kad jau pieminētā 11 gadus vecā meitene pārnākusi mājā un paziņojusi par savu apprecēšanos, vecāki sākumā to uzņēmuši kā joku, bet, kad nākošajā dienā jaunais vīrs ieradies pēc sievas, joks pārvērties nopietnībā. Un te nu izrādījies, ka brīvās Amerikas likumi neparedz vecākiem tiesību noteikt par saviem mazgadīgajiem bērniem. 11 gadus vecās meitenes patvarīgi noslēgtās laulības ir likumīgas, un pēc likuma vīrs var prasīt, lai sieva dzīvo pie viņa. Nelīdzēja ne vecāku protesti, ne arī jaunās sievas raudāšana, kas otrā dienā pati vairs negribēja ne redzēt svešo vīrieti, kurš bija viņas vīrs, — likums bija viņa pusē, un ar policijas palīdzību viņš raudošo meiteni aizveda sev līdz. Vecāku lūgumi laulību anulēt palika bez panākumiem. Lai meiteni atdabūtu atpakaļ, vecākiem atlika tikai viens ceļš — panākt laulības šķiršanu.

Arī šī lieta Amerikā ir ļoti vienkārša. Un gluži neviļus nāk prātā Amerikas laulības likumu lielā līdzība ar Padomju savienības likumiem. Arī Padomju savienības likumi par laulību, kā mēs paši to piedzīvojām un zinām, ir ļoti vienkārši. Arī bolševikiem pietiek ar vienkāršu paziņojumu, lai laulības būtu noslēgtas. Neskaids ir tikai jautājums, kurš no abiem — plūtokrati vai bolševiki ir bijuši pirmie šo likumu izgudrotāji. Taču rezultāti abās zemēs ir vienādi — ģimenes dzīves sabrukums, dzimstības mazināšanās un morālā pagrimsana.

Amerika, kas Eiropā ieguvusi „pasaules trako nama“ apzīmējumu, ir slavēta ar savu ekstravaganci. Visas lietas, vienalga, vai tās būtu laulības, laulību šķiršanas, sporta sacīkstes vai mākslas izstādes, Amerikā tiek nejēdzīgi pārspīlētas. Gluži tāpat kā salaulāties var piecu minūšu laikā, arī šķiršanās neprasa sevišķas pūles, tikai vairāk laika un daudz naudas. Jo, ja appre-

cēties Amerikā var par pieciem dolāriem tad, lai izšķirtos, nepieciešams vismaz pāris tūkstoš dolāru. Žīdu preses aģentūru izslavēta, pagājušos gados arī pie mums kļuva pazīstama amerikāņu laulību šķiršanas paradīze Reno. Šī pilsēta, kas ar ārkārtīgi vienkāršiem laulību šķiršanas likumiem kļuvusi slavēta, speciāli nodarbojas ar laulību šķiršanu. Pilsētas budžets ienākumus paredz vienīgi no laulību šķiršanas prāvām. Dabiski, ka arī lielākā un skaistākā celtne šai pilsētā ir nevis rātsnams, bet gan tiesas ēka. Šai ēkā katru dienu šķir caurmērā 30 līdz 40 laulību. Gada laikā Reno pilsētā šķir vismaz 4000 laulību.

Sevišķi iemesli laulību šķiršanai nav vajadzīgi. Visvienkāršākais šķiršanās veids saprotams ir abpusēja vienošanās, bet, tā kā šādi gadījumi ir ļoti reti, tad Reno laulību likumi paredz vēl vairāk nekā 20 citus iemeslus, kas ir pietiekami laulību šķiršanai arī pēc viena laulātā pieprasījuma. Lai stiprinātu pilsētiņas budžetu, likums gudri ir paredzējis diezgan īgu laiku, kas ieinteresētai personai jānodzīvo pilsētā. Ievērojot to, ka viesnīcu cenas ir ļoti augstas, ir saprotams, ka laulību šķiršanai nepieciešams krietns kapitāls.

Starp daudzajiem laulību šķiršanu iemesliem visiemīlotākais ir cietsirdīgā apiešanās. Šis apzīmējums ir tik elastīgs, ka to var piemērot gandrīz visos gadījumos. Ja vīrs ir nemierā ar to, ka sieva sabiedrībā smēķē, ja sieva brokastis, pusdienās un vakariņās pasniedz vienīgi konservus, ja vīrs iedrošinās izteikt nemienu par sievas biežajām bridža partijām — sievai ir tiesības pieprasīt šķiršanos. Vēl labāk ir, saprotams, ja sieva ar savām kaprisēm panāk to, ka vīrs vienkārši aizbēg no mājām un vismaz vienu dienu nerādās. Tad pēc Reno likumiem vīrs ir sievu patvarīgi atstājis, tiek uzskatīts par vainīgo pusi un tam jāuzņemas arī krietni augsto alimantu maksāšana. Amerikā ir vesela grupa sieviešu, kas dzīvo no tā, ka pēc kāda naktslokāla apmeklēšanas krietnā reibonī apprec kādu bagātāku vīrieti, pēc tam no viņa šķiršanas un saņem alimentus.

Nav nekāds brīnums, ja šādos apstākļos laulību šķiršanu skaits arvien pieaug. 1890. gadā no 16 laulībām tika šķirta viena. 1900. gadā šis skaits bija pieaudzis līdz 2 un patlaban jau no katrām 6 laulībām viena tiek šķirta. Pastāvot tik viegliem laulību slēgšanas un šķiršanas likumiem, amerikāņu zelta jaunatnes aprindās izveidojies pat īpašs sports, kas sevišķi populārs ir filmu ļaužu aprindās. Tāpat kā citos sporta veidos, arī laulību sportisti cenšas pārspēt cits citu ar lielāku laulību skaitu. Ir sievietes, kas šai sporta nozarē var uzrādīt jau ievērojamus sasniegumus, precoties un šķīroties vairāk nekā 18 reizes.

Tāda ir Amerikas kultūra, ko Ruzvelts viszēlīgi grīb piedāvāt Eiropas tautām. A. K.

Gaidot uz laulības šķiršanu spriedumu pasludināšanu, nākošās šķirtenes pavada jautri laiku daudzajos Reno izpriecu lokālos. Uzņ.: „Laikmeta“ arch.

Kad agrāk pa Rīgas gludajām ielām klusi garām aizslidēja kāda lepna auto mašīna, gājēji vēl ilgi ar labpatiku noskatījās tai pakaļ, bet, ja, grabēdams un sprauslodams, pa ielu aizvēlās panīcis „fordiņš”, visi tajā nicīgi nolūkojās un norūca kaut ko par gaisa bojāšanu.

Sodien uzpūtīgie pilsētnieki aizmirsuši savu kādreizējo lepnību. Cilvēki kā bites spietā drūzmējas ap nobružātajām mašīnām, un tie, kas nav tikuši iekšā, vecajām „kastēm” nolūkojas pakaļ ar ilgu pilniem skatiem.

Vēl lielākā cieņā par mašīnām nākuši to vadītāji. No tiem izveidojušies īsti darba aristokrāti — motora vīri. Šī cieņa viegli saprotama, jo no viņiem lielā mērā atkārajas pilsētnieku „būt vai „nebūt”.

Pilsētas apgāde ar produktiem lielā mērā viņu rokās. „Es savas mašīnas nikus pazīstu tāpat kā sievas untumus,” smaidot stāsta no laukiem iebraucis šoferis. „Visgrūtāk, ja viņa sāk nikoties kaut kur tālu uz lauku ceļa, kur pat ūdens nav tuvumā. Lamāties vai smeļies, stūrgalvīgais ēzēlis tevī lūkojas savām stikla acīm un pat nedomā kustēties. Mums, šoferiem, tomēr vairāk pacietības par visietiepīgāko ēzeli. Kad kādu laiku esam parakņājušies pa sava dzelzs mūļa iekšām, paskraidījuši apkārt ar benzīna pudeli vai pagulējuši zem karoserijas, mašīnas sirds sāk atkal sist strauji un spēcīgi. Miltu krava var doties tālāk pretim izsalkušajai pilsētai, kas jau norūpējusies skatās pāri kalnu mugurām.”

Ar gāzģenerātoriem arī liela ņemšanās, jo mašīnas, tāpat kā cilvēki, uztura ziņā ļoti izvēlīgas. Vislabāk tām garšo sausā apšu malka. Jaunākie ārzemju gāzģenerātori barojas pat ar žagariem un nekaunas no koksas vai kūdras, bet mūsējo nikīgajam vēderam vēl arvien jāizpatīk ar sausām malkas šķilām. Ja sabojāsi savas mašīnas kuņģi, pats arī varēsi kārt zobus vadzi.

Vislabāk barotas, bez šaubām, kaļa mašīnas. Mūsu transporta „kastes” uz tām noskatās ar zināmu skaudību. Kā sapņos tās atceras smaršīgo benzīnu, ko kādreiz, tīri kā pasakā, atšķaidīja pat ar īstu spirtu. Labi barotas arī viltīgo spekulantu mašīnas, bet tām par savu uzdziņi ar benzīnu agri vai vēlū dārgi jāsamaksā. Tad jau labāk baroties ar tām pašām apses šķilām, lai tikai vēlāk nebūtu jāpiedzīvo tāds kauns.

„Jūs nemaz nevarat iedomāties, cik daudz braucēju prieku un bēdu pieredzējušas manas mašīnas stikla acis,” stāsta kāds cits motora vīrs no laukiem. „Kad uz ceļa apturēja kontrole, uz lielās mantu kaudzes sākās īsts Bābeles tirgus, jo starp melnajiem zvirbuliņiem vienmēr pagādās kāds baltais, kas tad nezina, kur grūst vai bāzt savus kilogramus sviesta vai gaļas. Parasti tāds savus kofeņus nemaz vairs nepazīst. Kad kontroles ierēdņi tā mantas aiznesuši, viņš jūtas kā no grēkiem atpestīts. Visvairāk tādas lietas notika sākumā, kad tikko bija racionēti pārtikas produkti. Tagad mani braucēji jau sen vairs tik slikti nejoko. Miltu ciņa austrumos visus padarījuši apzinīgākus. Vienu otru reizi mana mašīna skatījusies arī ienaidnieka satrakotajās sejās. Daža laba lode tā sašķaidījusi pieres stiklus, tā pataupot manu pieri, vai arī izrāvusi robus karoserijas dzelzs gūžās. Bet arī labs ielāps neko nekait.

Grūtāk izlabot laika zoba nodeldētās daļas. Kara laiks, arī slimniekiem trūkst medicīnas. Mēs, motora vīri, to labi saprotam un zinām, ka trūkstošo medicīnu var aizstāt ar higiēnu. Tikai tīrību un kārtību, tad mašīnas tik drīz nesaslims. Šķaidra lieta, ka vislabāk pret slimībām var cīnīties, ja aizkavē to sākšanos.

Runīgajam vīram drīz jādodas projām, jo vīrs mantu kaudzēm mašīnā kā bezdelīgas uz drāts sēž vesels bars lakatos un kažokos satuntuļojušos vīru un sievu. Tie skatiem un vārdiem aicina savu dārgāko draugu — motora vīru, kas katru aizvedīs uz viņa pietiecības un laimes zemi.

„Jānosēdz labi mana dzelzs līgava,” atvadoties saka šoferis, „citādi tai uz ziemas beigām vēl iemetīsies kaulos reumātisms.”

Pēc brīža mašīna ierūcas, ar bifeļa niknumu atspējas pret sniega un ledus grumbām, līdz beidzot sāk nikīgi iekārt. Pēc tam, ar-

No sašauta boļševiku tanka konstruēta mašīna piegādāja pilsētai ziemā nepieciešamo kurināmo.

MOTORI RIPO -

vien vairāk nomierinoties, tā ieplūst dzīvajā ielas straumē, kur tiešām kauns apstāties, jo citi pabrauc braši garām. Stingru roku vadītā mašīna ar cilvēku un mantu kalnu izzūd sērtajā vakara krēslā.

Garām aizdrāžas ļaužu pilns tramvajs. Arī to vada kāds motora vīrs. Ja nebūtu viņa rūpības, nogurušie strādnieki pēc darba mērotu kājām vēl dažus kilometrus garo ceļu uz mājām.

Šie motora vīri ne tikai apzinīgi veic savu darbu, bet bieži vien pat no neiespējamā panāk īstus brīnumus. Ar īstu chirurga skatu viņi noteik, kas kait saslimušajam dzelzs ķermenim. Ar skrūvgriežiem vai citiem operācijas instrumentiem tie bieži atgriež dzīvīvienu otru „beigtu kasti”, kas citādi sen jau gulētu lūžņu kaudzē.

No veciem riteņiem, nodilušām riepiņām un dažiem koka dēļiem tie izveido īstus piekabīnāmos vagonus, kas, pukstoša traktora vilkti, diendienā atved pilsētai nepieciešamo pārtiku. Viens otrs pagatavojis labus pašgājējus arī no sašautajiem boļševiku tankiem. „Ja motora vīru dzīvā fantazija neapsūks, tad pēc neilga laika pilsētniekiem būs pašiem savi skrejošie rati, kam par dzinējspēku noderēs pat mazās kabatas baterijas,” joko kāds no malas.

Visi šie vīri, vadot auto mašīnas, tramvajus vai traktoros, parāda savu lielo darba apziņu un atbildību. Ļaudis pilsētās un laukos cieņā viņu darbu, un neviens vairs nicīgi nelūkojas uz vecajām mašīnām, kam sen jau būtu laiks domāt par mūža pensiju.

R. Ozols.

Ar pašu būvētiem pašgājējiem pilsētnieki rudenī devās uz kulšanas talkām.

Atkusnī nav patīkami gulēt zem motora, bet traucējumi mašīnas iekšās tomēr jānovērš.

LATVIEŠU valodas SVĒTKU DIENA

Būtu beidzot nepieciešams apzināties katram, ka tauta eksistē tikai tik ilgi, kamēr tā runā savu valodu. Un tālāk: nevar runāt par kultūras tautu, ja tai nav savas valodas kultūras, kas liekama gara dzīves pašos pamatos. Valodas pētniecība, rūpes par valodas tīrību un pareizu sakoplošanos, — tas viss ir nacionālās kultūras nepieciešama sastāvdaļa. Tikpat svarīgi valodas prakses jautājumi: latvietis būdams, latviešu valodā runā un raksti pareizi, vienlīdz — vai tu esi dzejnieks, skolotājs, ārsts, advokāts, teologs vai citas kādas profesijas pārstāvis! Pēc tavas valodas pareizuma spriedīs par tavu inteligenci.

Ar šādu apziņu 22. februāri varētu dēvēt par latviešu valodas svētkiem, jo šai dienā slavenākais latviešu valodas pētnieks, tīrītājs un veidotājs profesors Jānis Endzelīns piedzīvo savu 70. dzimšanas dienu. Patiesi nav bijis un nav neviena cita, kas itin visu atdevis latviešu valodas lietām, kā to darīja Jānis Endzelīns. Viņš — mūsu valodniecības simbols.

Beidzis Tērbatas universitātē divi nodaļas (klasiskās filoloģijas, pēc tam baltu un slavu valodu), aizstāvēdams salīdzināmās valodniecības maģistra un vēlāk tās pašas disciplīnas doktora disertāciju, 1908. gadā iegūdams profesūru Čačkovas universitātē, Jānis Endzelīns jau zinātnieka karjēras sākumā pievēršas latviešu un vispār baltu valodu studijām. Nodibinās darba draudzība ar Kārli Mūlenbachu, un tā pamazām krājas materiāli vēlāk klajā laistajiem lielajiem darbiem. 1935. g., rakstīdams par latviešu valodu, Endzelīns izsaucas: „Par pelnušķīti var savā ziņā to dēvēt!” Viņš norāda, ka to runā neliela, līdz pirmajam pasaules kara gandrīz nepazīta, vēsturē neminēta, mazsvarīga, gadsimtiem kalpināta tauta, rakstos tā parādās tikai 16. gadsimtā. Par šo valodu interesējas tikai retais cittautu filologs, paši latvieši līdz pat pēdējiem gadiem to runā un raksta piesātinātu ar dažādiem barbarismiem. — Jānis Endzelīns nu ir tas, kas šo pelnušķīti iecēlis saulītē. Viņa darbs bijis veltīts nevien latviešu valodas izpētīšanai, bet arī šīs valodas padarīšanai par cittautu filologu pētīšanas un ievēribas objektu. Ja jau diezgan sen bija skaidrs, ka indoeiropiešu tautu salīdzināmās gramatikas jautājumu iztirzāšana nav iespējama bez leišu valodas, ja daudzi slaveni cittautu valodnieki, darbotamies šai disciplīnā, bija veltījuši laiku leišu valodas studijām, tad Endzelīna pētījumi tagad pārliecinājuši, ka arī latviešu valoda, kā viņš pats saka, ir „lielu un augstu radu”, ka indoeiropiešu valodu pētniekiem lieti der iepazīties nevien ar leišu, bet arī ar latviešu valodu. 1922. gadā iznāk viņa Lettische Grammatik — pirmā zinātniskā latviešu valodas gramatika. Grūti iedomāties kādu ievērojamāku cittautu valodnieku, kam šī grāmata neatrastos viņa īpašumā. Gadiem ejot, radušies jauni pētījumi, tādēļ 1938. gadā blakus Lettische Grammatik stājas otra ievērojama Endzelīna grāmata par latviešu fonētiku un morfoloģiju — Latviešu valodas skaņas un formas. Sarakstīta latviešu valodā, tā mazāk izplatīsies cittautu zinātnieku starpā, toties latviešu filologiem un visiem, kas interesējas par latviešu valodu, šī grāmata sniedz pašus jaunākos atzinumus. Cittautiešu praktisko interešu apmierināšanai par latviešu valodu domāta Endzelīna Lettisches Lesebuch, bet tai pašā laikā tā ir neaizstājama rokasgrāmata arī pašiem latviešiem, jo pamatīgi iepazīstina ar mūsu trejādām intonācijām un praktiski palīdz tās iegaumēt.

Kārlis Mūlenbachs mira, atstādams pusceļā savu padomāto milzu darbu — latviešu valodas zinātnisko vārdnīcu. Atstātos materiālus 1923. gadā sāk rediģēt, papildināt un 1932. gadā ar ceturto sējumu nobeidz Jānis Endzelīns. Pēc tam līdz pat šim laikam seko vēl vārdnīcas papildinājumi. Apcerēdams vārdnīcas tapšanas gaitu un darba metodes, Endzelīns pats sevi nežēlīgi tiesā, bet visus nopelnus labprāt adresē citiem, galvenokārt, protams, Mūlenbacham. Ir tomēr skaidrs, ka tikai Endzelīnam latviešu tauta var pateikties par šo brīnumdarbu valodniecības laukā. Ja par savu nacionālo svētumu saucam tautas dziesmas un ar cieņu vienmēr minam Krišjāņa Barona vārdu, ja apbrīnojam savu pasaku un teiku sējumu un godam atceramies to vācējus un kārtotājus — Lerchi-Puškaiti un Pēteri Šmitu, ja ar sevišķu mīlestību raugāmies latviešu literatūras klasiku kopotu rakstu komplektos, tad Jānis Endzelīns ar savu K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcu īsteni nostājas nevis viņiem visiem blakus, bet priekšā: Šīs vārdnīcas četros sējumos un papildinājumu burtnīcās taču ir parādīta tā milzīgā tautas gara bagātību krātuve, no kuņas savu daļu ņēmis tautas dziesmu kamola šķetinātājs, pasaku teicējs un jaunlaiku rakstnieks. Šī vārdnīca uz laiku laikiem top par mūsu runātāju un rakstītāju neizsmejamu avotu, tā arī iemūžina latviešu valodu tā, ka tā pastāvētu arī tad, ja uz zemes lodes kādreiz vairs nebūtu cilvēka, kas runā latviski. Protams, ka bez nacionālās nozīmes vārdnīcai ir svarīga loma arī starptautiskajā zinātnē, jo tā sniedz nevien vārdu krājumu, bet arī to etimoloģijas. Tā atkal latviešu valoda top

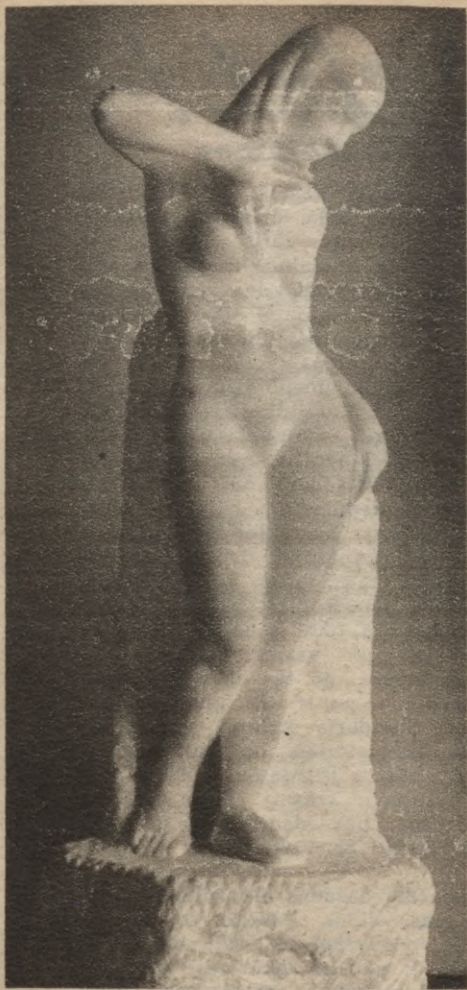
padarīta par cittautu filologu ievēribas objektu, bet pats Jānis Endzelīns jau sen kļuvis par zinātnieku, kā vārdu min visur, kur vien pasaulē nodarbojas ar filoloģisku pētīšanu.

No 1920. gada Jānis Endzelīns ir mūsu Universitātes filoloģijas un filozofijas fakultātes profesors, vienu gadu būdams arī fakultātes dekāns. Simtiem un atkal simtiem jauniešu ir klausījušies viņa lekcijās, kāri centušies iegūt viņa zināšanas un dot tās tālāk. Turklāt Endzelīna lielās personības sugestija parādījusies nevien zināšanu plašumā un precizitātē vai lekciju lasīšanas veidā, bet arī tai momentā, ka viņš savus klausītājus pieradinājis strādāt tā kā nevienš. Katrs baltu filoloģijas students jau no pirmās dienas zina: ja viņš grib piedalīties Endzelīna vadītajos semināros vai iet pie viņa eksāminēties, tad jāstrādā nopietni un sistematiski. Nekāds kompromiss, nekāda pašaušanās uz „laimīgu gadījumu” te nav iespējama. Šo profesoru nevar apmulsināt ar novirzīšanos no temata vai reiz teiktā atkārtotānu par jaunu. Ar apbrīnošanu studenti vēro, ka pats profesors Endzelīns bez jebkāda koncepta savu nākamo lekciju sāk tieši pēc tā teikuma, ar ko iepriekšējo beidzis. Ir dabiski, ka dažs labs students no sastapšanās ar Endzelīnu baidās, bet nav gan neviena, kas viņu nemīlētu un ar pateicīgu cieņu neatcerētos vēl ilgi pēc tam, kad jau Universitāte atstāta. „Ja jūs gribat man draugs būt, tad jums vēl daudz jāstrādā,” — mēdz viņš teikt nevižīgākajiem, un šis nosacījums vairs tad nedod tiem miera. „Tā jūs varat runāt ar savu tēvu, ne ar mani,” — seko Endzelīna sauciens, ja kāds runādams šaurā e vietā pateicis platu vai otrādi. Nākamajā reizē vainīgais kļūs uzmanīgāks un tā pieradināsies pie pareizas izrunas, kas tikpat nepieciešama kā pareiza rakstība.

Endzelīns nekad nav gribējis būt valodnieks tikai teorētiskas pētīšanas laukā. Ļoti daudz viņš darbojies gar latviešu valodas prakses jautājumiem. Te viņa nopelni nemaz nav īsos vārdos pasakāmi. Domāsim tikai par mūsu ortografiju! Endzelīns ir tas, kas kopā ar Mūlenbachu jau 1910. gadā izstrādā tā saucamo „jauno ortografiju”, ko Latvijas brīvvalsts laikā pakāpeniski nostiprina un oficiāli sankcionē. Jaunā ortografija ir visvienkāršākā un reizē arī visprecīzākā, kas piemērota latviešu vispārējās rakstos. Speciālistu filologu rakstiem šī ortografija papildināta vēl ar precīzākiem apzīmējumiem. Jaunajai ortografijai resp. tās likumiem bijuši daudz pretinieku, bet nevienam no viņiem nav bijis iebildumu, kas būtu kaut cik nopietni pamatoti. Tie visi — nevižīgi jautīgi, kas no sava mūža negrib veltīt kaut vienu stundu, lai pamācītos latviešu gramatiku, kas labprāt atsakās no latviešu valodas bagātībām un īpatnībām (mikstinātais r, vokāļu garumi) tikai tāpēc, lai rakstība būtu „vienkāršāka”. Ļoti daudz dažādu pārmetumu Endzelīns sapēmis svešvārdu rakstības dēļ. Patiesībā viņa princips te gaužām vienkāršs un liberāls: Gaŗumu apzīmēšana svešvārdos nav obligāta, bet, ja nu kāds grib gaŗumus apzīmēt, tad tikai pareizā vietā! Tātad nevienš netaps sodīts, ja rakstīs „muzika”, bet ja te domā runāt vai rakstīt kādu gaŗu vokāli, tad tikai „mūzika”, ne „muzika”. — Pēc ortografijas jautājumu nokārtošanas tālāk jāmin Endzelīna darbs terminoloģijas komisijā, par ko latviešu saimnieciskās dzīves un dažādo zinātnes disciplīnu pārstāvji nekad nevarēs būt viņam diezgan pateicīgi. Ir radies vesels krājums pavisam jaunu vārdu, kas tagad jau pilnīgi pārgājuši vispārējā lietošanā. — Beidzot jāmin daži vārdi par Endzelīna lielajiem nopelniem latviešu valodas tīrīšanā no svešiem sārņiem. Tas ir viņš, kas mūs pārliecinājis: ja kāds runā vai raksta „Kalmiņš kungam”, „Aina Bērziņš”, ja kādam grāmata ir „reti jauka”, ejot pa ielu, tam kaut kas „uzkrīt”, ne duņas acis, ja kāda valodā vispār gandrīz vai katrā teikumā ir pa barbarismam, tad tāds par sevi var teikt visu ko, tikai ne to, ka viņš domā latviski. Tāda cilvēka valodas netīrība ir tikpat nepatīkama kā miesas netīrība. — Reizē ar valodas tīrīšanu no svešiem sārņiem Endzelīns veic valodas kuplināšanu ar aizmirstiem latviešu vārdiem un jaunvārdiem. Šai virzienā blakus mācītiem valodniekiem allaž darbojušies arī rakstnieki. Endzelīns vienmēr ir teicis, lai tad viņi rīkojas saskaņā ar latviešu valodas gaŗu un likumiem. Viņa interese par latviešu literatūru ir apbrīnojama, viņš seko visjaunākajam, kas tajā parādās. Lai saprastu, cik lieli ir Endzelīna nopelni latviešu literārās valodas tīrīšanā un kuplināšanā, pietiek salīdzināt kādu pēdējo gadu grāmatu ar tādu, kas iznākusi, teiksim, priekš 20 gadiem. Tagad mums atliek tikai brīnīties, kā latvietis toreiz varēja tā runāt un rakstīt!

Endzelīna vārds ir aizskanējis tālu pasaulē. Būdams daudzu ārzemju zinātnu iestāžu goda biedrs, viņš tai pašā laikā laipni palīdzēs katram žurnālistam, rakstniekam, skolotājam vai ierēdnim ar savu padomu valodas jautājumos. 22. februāri reizē ar citiem godinājumiem, ko parādīs latviešu lielajam zinātniekam, lai seko mūsu apņemšanās vienprātīgāk nekā līdz šim rūpēties par savas valodas kultūru un uzklaut viņa norādījumus. Tad Jāņa Endzelīna mūža darbs būs piepildīts.

J. R.

K. Vanags — Peldētāja. Marmors. Ovālā, no kreisās: N. Ozola un A. Vanaga-Lagzdiņa, aizmugurē K. Vanags.

Augšā vidū: K. Vanags — Meitenes galva. Granīts. Pa labi: A. Vanaga-Lagzdiņa — Keramika. Apakšā: N. Ozola — Divas draudzenes.

3 MĀKSLINIEKU

Lintas mākslas salonā patlaban skatāmi triju mākslinieku darbi. Te miniatūrā pārstāvēta tēlniecība, glezniecība un keramika.

Jaunais, apdāvinātais tēlnieks Kārlis Vanags, kā darbus esam skatījuši 1. Latvijas daiļamatniecības un Kultūras fonda izstādēs, devis piecus darbus. K. Vanaga vingrā tēlnieka roka darinājusi izteiksmīgas sieviešu galvas melnā un pelēkā granītā, sievišķīga maiguma apdvēstu „Peldētāju” marmorā, kā arī interesanti komponētas figūrālas grupas gipsā. Tēlnieks Helu rūpību un pacietību veltījis savu darbu virsas apdares izkopšanai, kas pieskaņota materiāla īpatnībai. Vanaga veidojumu formas ir saturīgi laikmetīgas. Viņš patlaban vēl sava darba sākumā (Latvijas mākslas akadēmiju beidza 1935. g.), un tādēļ pilnā pašāvībā varam cerēt uz darbiem, kas teicami kuplinās mūsu tēlniecības apcirkņus.

Natālija Ozola, kas arī pazīstama no Kultūras fonda un Neatkarīgo mākslinieku izstādēm, devusi ap divdesmit piecus eļļā gleznotus darbus. Māksliniece 1936. g. beigusi Latvijas mākslas akadēmijas figūrālo meistardarbnīcu, pēc tam studiju nolūkā uzturējusies Vācijā, Francijā un Beļģijā. Ozolas paletes raksturīgās iezīmes

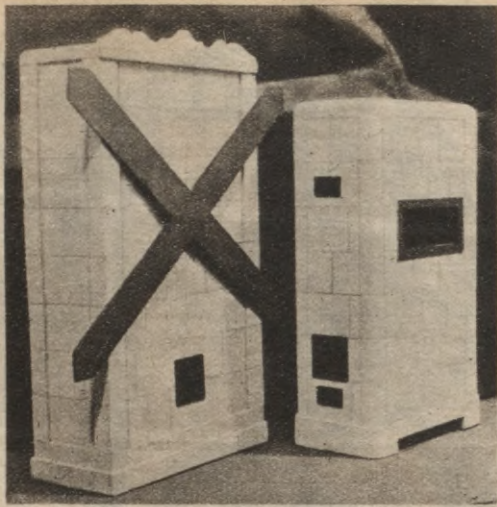

DARBU SKATE

— melngani sidrapelēkā gamma, brīžiem siltākā, brīžiem aukstākā noskaņojumā („Lietaina diena”, Mākslinieces māsas portrets). Gleznā „Divas draudzenes” labu krāsu kāpinājumu rada vāze ar augļiem un blāvi sarkanā galda sega.

Hermīne Vanaga-Lagzdiņa Mākslas akadēmiju beidza 1938. g. kā māksliniece keramiķe, taču skatē redzami arī vairāki viņas gleznojumi. Keramikas darbos Vanaga-Lagzdiņa rāda tos meklējumus un sasniegumus, ko viņa guvusi akadēmijā, jo māksliniecei nav bijusi iespēja ierīkot savu darbnīcu, un bez tās keramikim grūti ko iesākt. Te redzam jaukas vāzītes ar bagātīgiem kristalizējumiem. Šos kristallīšus mūsu keramiķu saime visai cītīgi pūlas sasniegt, lietojot dažādas vāpes. Tas nenākas viegli, jo vāpe apdedzināšanā nereti notek pavisam un cerētā efekta vietā iznāk pilnīgi pretējais. Arī kraklē (craquelée) paņēmieni pier pie tikpat kapricioziem. Tas izdabūjams, trauku vairākkārt apdedzinot. Kraklē (craquelée) paņēmiena izdevies paraugs redzams mākslinieces brūnganā vāzītē. Savās pagājušās vasaras ainavās māksliniece uzrāda labas koloristes spējas. Arī Vanaga-Lagzdiņa papildinājusies, aplūkodama Itālijas un Vācijas vecmeistaru krātuves.

A. B.

Arī krāsnis pārbūvējot var izveidot pēc standarttipa. Standartkrāsnis tupa malku un dod vairāk siltuma.

Ar šādu devīzi savu ceļojumu pa Latvijas pilsētām un lielākiem lauku centriem iesāka taupības skate, ko noorganizējusi saimniecības ģenerāldirekcija kopā ar Latvijas saimniecības kameru, ACS un Tautas palīdzību. Tā nav ražoju-
mu izstāde, bet drošu un pārbaudītu atzinumu sakopojums par mūsu mājas saimniecību — uzturvielām, apģērbu, dzīvokli.

Kaņa apstākļi neatlaidīgi prasa pārveidot visu mūsu saimniecības sistēmu. Mēs nevaram vairst saimniekot tā, kā gribam vai esam parādūši, bet jārikojas tā, lai ar patreiz pieejamiem līdzekļiem savas vajadzības varētu apmierināt iespējami pilnīgāk. Tādēļ neder daudzi ierasti saimniecības paņēmieni.

Skate rāda, kā pareizi izmantot pārtikas devas, novēršot nevajadzīgo uzturvielu zudumu. Ne katra namamāte zina, ka gaļas zupai putas ir sarecējušas gaļas olbaltumvielas. Tādēļ tās nedrīkst nosmelt vai arī nosmeltas jāizmanto mērces gatavošanai. Nemaisi ēdienu pārāk bieži un nevāri uz lielas uguns, jo tad vērtīgās uzturvielas var izkūpēt gaisā! Vārāmie trauki jātur aizvākti. Ēdienu gatavošanai jāiekārto siltuma kaste: tad, piemēram, uzvārītu biežputru var uzbriedināt šai siltuma kastē. Kartupeļi un saknes jāskalo nemizotas, tad nezdīs vērtīgās vielas. Ūdens, kurā vārītas saknes, izlietojams mērcēm, virām, biežputru gatavošanai. Ēdot ceptas saknes ar visu mizu, iegūsim vairāk barības vērtību. Vārot neliec virā sviestu, bet labāk uztriepi to uz maizes! Ēdienu pasniedzot, jāizvairās no liekiem traukiem, jo ar katru trauku aiziet zudībā vērtīgas barības vielas.

Ēdienus gatavojot, nedrīkst aizmirst mūsu pašu dārzu garšvielas: sīpolus, pētersīļus, selerijas u. c. Tad ēdiens būs garšīgāks, uzturvieliski labāk tiks izmantoti. Katru dienu jālieto zaļbarība: zīdaiņiem — dārzāju sulas; bērniem — kāļi, burkāni, kāpostu kaceni; skolu kopgaldos — dārzāji zaļā veidā; pusdienu galdā — vienmēr sakņu un dārzāju zaļbarība vai salāti. Sasmalcināti dārzāji jāpatērē tūlīt vai jāuzglabā cieši saspīesti slēgtā traukā.

Apģērbu stends ar uzrakstu „Tekstilpreču iegādes atļauja tavā skapī” rāda, ka, kārtīgi kopjot un istā laikā izlabojot savu apģērbu, tā mūžu varam pagarināt vismaz divkārtīgi. Kārtīgi salāpīts un izlabots uzvalks vairs nav kauna lieta, bet apģiežs uzvalks der arī godam. Pēc lietošanas apģērbs rūpīgi jāsaloka un jāuzkaļ; salijušas drēbes jāizžāvē. Lai apģērbs nespīdētu, darba vietā uz sēdekļa var turēt spilventiņu. Apģērbs kārtīgi jāskūvē un jāgludina. Izbalējušus audumus atjauno, krāsojot mājās. Kodes, kas spēj iznīcināt miljoniem vērtības, sekmīgi var apkarot ar vaivarājiem un avižu papīru. Darbā un mājās lietoja-

SAIMNIEKO — pareizi! —

mas vecākās drānas. Valkātas drānas noder bērnu apģērbiem, drēbju atgriezumi — jaunu cimdu gatavošanai, izārdītas dzijas — jauniem adījumiem, nelietojama baltveļa — kabatas lakatiņiem, veci audumi — mājas korpēm, lupatas — segu gatavošanai, veci palagi — jauniem dvieļiem, vecas vilnas lupatas — piejaukšanai jaunai vilnai.

Tāpat, pareizi kopjot, var pagarināt apavu lietošanas laiku. Lai saudzētu apavu kapes, neaizmirsti pirms novilkšanas attaisīt saites! Apavi, ko pašreiz nevalkā, jāuzvelk uz liestes vai cieši jāpiebāž ar vecu papīru. Mitri apavi jāizžāvē, bet ne uz krāsns vai karstā rovi. Apavus, ko rīt nelietosi, notīri jau šodien! Kūti vai pagalmā ejot, jālieto koka tupeles.

Mazgājot veļu var saudzēt, bet var arī sabojāt. Netīro veļu nedrīkst pamest mitru

vai sasviest ciešās kastēs: tur tā pūst. Priekš mazgāšanas veļa jāizšķiro. Baltveļa un darba apģērbi panes vārišanu, raibo veļu, apdrukātos un krāsainos uzsvārcus var mazgāt karstā ūdenī, bet vilnas un zīda audumi un drānas mazgājami tikai remdenā ūdenī. Veļas mazgāšanai jāuzkrāj mīksts lietus ūdens vai sniegš. Veļa jāmerc ne aukstā, bet remdenā ūdenī vismaz 12 stundas, bet raibā veļa — tikai 2—3 stundas priekš mazgāšanas. Smalkveļa nav jāmerc. Mazgāt nedrīkst, beržot ar asu, cietu suku uz gluda dēļa, bet jāberž uz rievaina dēlīša bez liekas piepūles.

Ļoti svarīgs kaņa apstākļos ir kurināmā jautājums, jo dedzināšanai drīkst lietot tikai būvmateriāliem nederīgo koksnī. Tādēļ aizvien vairāk jāpievēršas kūdrai. Malka un kūdra jāpatērē tikai sausa, jo slapjas vajag līdz 40 proc. vairāk. Jābūvē tikai standarttipa krāsnis, jo tās ātrāk un vienmērīgāk silda daltu, ir izturīgas pret pārkurināšanu. Standarta krāsnij vajag par trešdaļu mazāk materiāla, bet kurināmā uz pusi mazāk. Malka jāsaģatavo pareizā garumā un resnumā: krāsnij $\frac{1}{3}$ m gaļa un 5—10 cm resna, pavadam $\frac{1}{4}$ m gaļa un līdz 5 cm resna. Kurtuves jātur vienmēr kārtībā.

Skate rāda arī dažādus elektrības un gāzes taupīšanas veidus. Parādīti iespējamie pārkartojumi visdažādākās mājturības nozarēs, sākot ar pareizi iekārtotu apgaismi un beidzot ar elektrības izmantošanu vārišanai, cepšanai, gludināšanai.

Pareizi saimniekojot, nedrīkst atstāt novārtā kaulus un dažādus vecmateriālus, kas katru dienu saimniecībā atliek. Tie jānodod tuvākajās savēktuvēs, lai tos varētu izlietot jaunu vērtību ražošanai. Mājsaimniecības darbu lielākā daļa vienmēr gulstas uz sievietes pleciem. Skatē uzskatāmi parādīts, ka, iepriekš pārdomājot un pareizi iedalot visus šos darbus, tos var veikt bez piepūles laikā un atļicināt laiku arī atpūtas un prieka brīžiem. Skate Rīgas pilsētas mākslas muzejā atvērta līdz 24. februārim.

—lis.

Ādas atgriezumi vai gumijas gabaliņi, plestīti pazolēm, pagarina ne tikai koka, bet arī ādas pazoļu mūžu.

VERWENDE JEDEN TAG ROHKOST!

MĒJ GRIBAM TIKT KATLĀ LĪDZ, JO

Katru dienu zaļbarību!

SAGĀDA SAKNES UN DĀRZĀJU SĀLS
IEKĀRTO ĢIMENES DĀRŽINUS

GARŠAUGI DOD NEVIEN GARDU BET
ARĪ ORGANISMAI NEPIECIEŠAMĀS
UZTURVIELAS

 MATE NEAIZMIRTI DOT ZĪDĀM DĀRŽĀJU SULAS	 KĀĻIS, BURKĀNS, KĀPOSTU KRĒNS — LABI BĒRNU VĒSELĪBĀ!	 PUSDIENU GALDĀ VIENMĒR VIETU SAKŅU UN DĀRŽĀJU ZĀLENIEM UN SALATIEM	 SKOLU KOPGALDIEM JĀNODARŠINA DĀRŽĀJI PĀTERĒŠANĀI ZĀĻĀ VEIDĀ	 SĀGRIEZTS SĪPOLS LABS SVIESTMAIŽAI!
--	--	--	---	--

SASMALCINĀTI DĀRŽĀJI UN SAKNES JĀPATĒRĒ TŪLĪT PĒC SASMALCINĀŠANAS
JA TIE JĀUZGLABĀ TĀDĀ LABI RĪZVĀKOTOS TRAUKOS STINGRI SASPIESTUS

H. IBSENA „TAUTAS NAIDNIEKS“ RĪGAS DRĀMATISKAJĀ TEĀTRĪ

No kreisās: Dr. Toms Stokmans — J. Osis, Pētra — H. Gobzine un Pēteris Stokmans — A. Petrovskis.

No kreisās: Stokmana kundze — L. Špilberga, Horsters — P. Cepurnieks, Dr. Toms Stokmans — J. Osis, Hovstā — J. Ģermanis un Billings — R. Mucenīks.

SAULE — DZĪVĪBAS DEVEJA

Saule — gaismas, siltuma un dzīvības devēja mūsu zemes lodei. Saules gaismai aptrūkstot, visa zemes dzīvība aizietu bojā tumsā un kosmiskā aukstumā. Saules staru iedarbība uz nedzīvo un dzīvo dabu, stādu un dzīvnieku valsti tomēr vēl pārāk maz izpētīta. Aktinometrija — zinātne par saules radiācijas (izstarojumu) ietekmi, kaut cik plašāku nozīmi sāk gūt tikai pēdējos gadu desmitos. Aktinometriskie pētījumi Latvijā ir vēl jaunāki un ilgst tikai dažus gadus. Bet jau pirmie darbi, noskaidrojot saules radiācijas iedarbību, devuši tik svarīgus norādījumus, ka turpmākos atzinumus var gaidīt ar vislielāko interesi.

Pēc jūrniecības departamenta hidroloģiskās daļas aicinājuma 1942. g. janvārī veica aktinometriskos pētījumus virs Ķeguma ezera ledus, lai noskaidrotu ledus sairšanas gaitu un iespējamo ledus iziešanas laiku. Baltā sniega sega, kas pārklāj ledu, līdz 95 proc. saules enerģijas atstaro debesu telpā. Ja sniega segu noņem un ledu

Galvenos darbus saules radiācijas pētīšanā veic fitoaktinometriskā pētījumu un izmēģinājumu stacija Džūkstes Pienavā. Pieaugušu rudzu laukā izmēri labības caurlaisto saules radiāciju, jo no šīs gaismas jāpārtiek zem labības pasētām barības zālēm.

pārklāj vēl ar grants kārtiņu, var panākt atstarojumu samazināšanos pat līdz 30 proc. Tādos gadījumos saules staru enerģija kaušē ledu ne tikai no virsas, bet, iespējoties dziļi ledus iekšienē, rada ledus slāni ar gaisu pildītu plaisu tīklu un to drīz vien sairdina. Pagājušā pavasarī aprīļa saule 70 cm biezu ledus slāni ar granti nosegtās joslās bija sadrupinājusi jau 7—10 dienās. Tas nozīmē, ka, laikus atsedzot no sniega un pārkaisot ar smiltīm atsevišķas ledus joslas ezeros vai citos baseinos, var priekšlaicīgi panākt ātrāku ledus salauzīšanos. Ir cerības atrast praktiskas metodes, kā pēc gaismas iedarbības pakāpes noteikt ledus stiprumu un iziešanas laiku, kas svarīgi ostās u. c. ūdens ceļos.

Saules radiācijas ietekmes noskaidrošanai stādu un dzīvnieku valstī aktinometrija grupa izmanto Pienavas fitoaktinometrisko pētījumu un izmēģinājumu staciju. Pētījumus veic saskaņā ar veselības departamenta un Jelgavas akadēmijas augkopības katedru. Noskaidrots, ka ultravioletās radiācijas pakāpe Latvijas dažādos rajonos ir citāda. Ar ultravioletiem stariem, kas tik svarīgi dziedniecībai, visbagātākie izrādījušies Talsu, Krāslavas un Rīgas jūrmalas rajoni. Gaismas mērījumi zem dažādu koku lapotnēm liecina, ka gaismas caurlaidības spējas ir atkarīgas no parka vai meža koku sastāva un cilvēks, koku paēnā atrodoties, saņem dažāda rakstura gaismas devas. Tā kā dažāda spektrāla sastāva gaismas citādi iedarbojas uz cilvēka organismu, tad pastaigas vietas dziedniecības nolūkiem būtu izraugāmas pēc aktinometriskiem pētījumiem.

Pētījumi par dažādu labību gaismas caurlaidības spējām dod iespēju noteikt, zem kādas labības kādas zāles visizdevīgāk sēt. Jau noskaidrots, ka ābolīnam visizdevīgākos augšanas apstākļus sagādā miežu virsaudze, bet labi augšanas apstākļi ir arī zem rudziem.

Pienavas stacijas laboratorijā un izmēģinājumu laucīņos pag. vasarā pārbaudīts, kā graudu apsaulošana priekš sēšanas ietekmē dažādu labību dīgšanu un ražas. Dažu veco lauku viru lietotais paņēmieni — pēc

No sniega un ledus virsas atstaroto saules enerģiju izmēri ar fotometru.

graudu izsēšanas tos atstāt kādu laiku neiecētus — guvis pozitīvu apstiprinājumu. Izrādījies, ka apsaulotie graudi vienādos zemes apstākļos dīgst spēcīgāk. Augi ir garāki, bet ražas ir 1,5 līdz 2 reizes lielākas nekā no neapsaulotām sēklām. Tā, piem., neapsaulotiem miežiem salma garums bija 51—60 cm, graudu svars no kvadrātmetra 30—52 gr., bet apsaulotiem — salmu garums 62—79 cm un graudu svars — 87—110 gr.

Pārbaudītas arī ar mākslīgu gaismu apstaroto ziemas rudzu un kartupeļu ražas. Rudzi, kas 10 min. apstaroti ar kalnu sauli, bijuši garāki un graudi smagāki. Šovasar Pienavā pārbaudīts ziemas rudzu un kviešu ražas no apm. 60 parauglaucīņiem, kas apsēti ar apstarotu sēklu. Kartupeļi ar dažiem apstarojuma veidiem devuši līdz 20 bumbuļu katrā cerā, kamēr neapstaroti sēklas kartupeļi līdzīgos apstākļos devuši tikai 6—8 bumbuļus cerā. Miežus mākslīgi apstarojot, panākts to dīgšanas procentu ievērojams pacēlums, kas svarīgi alus darītavām. Pat samērā vāji dīgstošiem miežiem ar apstarojumiem dīgšanas spēja pacelta līdz 95—97 proc., tā kā arī tos var uzskatīt par alus darītavās lietojamiem.

Kā jau teikts, aktinometriskie pētījumi par saules radiācijas ietekmi uz stādu un dzīvnieku valsti vēl tikai sākumā. Patlaban gan vēl nav iespējams sniegt noteiktas receptes sēklu apsaulošanai, tomēr Pienavas aktinometriskā stacija cer jau drīzumā noskaidrot praktiskos paņēmienus, kā labāk izmantot saules dzīvošo enerģiju, lai celtu mūsu lauku ražas un visu saimniecisko dzīvi.

J. M.

APSOĻĪTĀ ZIEME

(13. turpinājums.)

„Kurū tad tu biji man nolēmis?”
„Sai gadījumā — jā, tā sakrīt pēc vēstulēm — tev būtu jāuzdodas par Dedzēja kungu un jāuzsāk sarunas ar Prieciņas jaunkundzi.”

„Jauno vai veco?”
„Viņa vēl nav tik veca gados.”
„Ak to? Paldies! Jau es tā domāju.”
„Bet viņa esot bagāta. Tiksi pats pie sava nama pilsētā. Kas tev te Valgastos? Grūts darbs un alga nabadzīga. Bez tam dzird, ka drīzumā sāksot darboties precību pārvaldes. Un ne tikai lielākās pilsētās. Tad nu padomā, cik lielas pārmaiņas nenesis turpmākā dzīve! Ja līdz pirmajam mūža ceturksnim, teiksim, puisis vai meita nevarēs paši izvēlēties mūža draugu, precību centrāle katram piešķirs otru pēc sava ieskata. Tā, Dedzēja kungs, pasteigsimies atrast draugu paši, citādi saņemsim velnu!”

Aleksandrs karsti nopūtās. „Labi, ka tu man visu atklāji.”

„Zināms, labi. Tagad tu varēsi nostāties vingrā solī, uzdevumam pilnīgi sagatavots.”
Ūdentīņa kungs — Liesmotājs — ierasti meklēja pulksteni, bet, rīta svārkā neatradis, piebilda: „Mums jāiet, laiks ilgāk necieš.”

„Jā, mēs tūlīt varam šķīrties.”
„Tad tu ne?”
„Ne par kādu cenu.”
„Varbūt tev neērti kaimiņu namā? Mēs varam iziet kaut kur svaigā gaisā. Ne pele nepikstēs. Pārdomā arī! Galā tas taču būs vienīgi joks.”

„Taisni tādēļ negribu pats sevi izžēt.”
„Pieņemi, precību pārvalde tev iedos visriebīgāko raganu!”
„Lai dod!” Aleksandrs grasījās pagriezt muguru.
„Tad man jāsaka atklāti: tev, puika, trūkst naga, nav ķēriena.”
„Negribu savos nagos piedzīt nekādām ziepēm neizmazgājamus melnumus. Tiesi vien pats galā! Laimīgi!” Viņš aizgāja pār kalnu atpakaļ, neklausīdams ne solījumus, ne draudus.

Atgriezies sava nelaiķa tēva namā, Liesmotājs svīda nemierā. Veltīgi iztaujājās pēc Juŗa.

Abas viešņas tobrīd jau piecēlušās trieca dibensistabā.

Neviens izdoma vairs nederēja. Vajadzēja uzņemties vienam pašam iznest smago pārbaudījumu gaišajai dienai cauri. Vakar izteiktie meli, ka Dedzēja kungs dzīvo tepat kaimiņos, šorīt vairs lieki nederēja. Un stingrā ticībā, sak, varbūt izturēs, viņš pārģāja priekšistabu. Atvērās otras durvis. Logi vēl aizsegti. Citādi gulēt nevarēja. Mušas.

„Labrīt, labrīt,” viņš, laipni smaidot, atņēma viešņu sveicinājumu. „Kā jauki izgulējāties?”

„Brīnišķīgi!” — Abas dāmas bija sagājušas vienā gultā aiz skapja, laikam puskaikas, slēpās.

„Jūtos iepriecināts, daiļās dāmas. Tagad redzat, māja veca, bet es gan šo nemainītu ar greznāko namu pilsētā. Te taču ne tikai

mana dzimtene, te šūpulis karāties arī manam tēvam un vectēvam. Jūs nemaz nespējat iedomāties, nedz aptvert, cik liela mīlestība mani te piesaista. Tikai zēl, ka dzīve manus ceļus ievadīja pilsētā. Citādi šai pašā vietā paceltos staltākā pils plašā apkārtnē.”

„Kam tāda pils!” Prieciņas jaunkundze iebilda, „greznībai trūkst romantikas. Es būtu neizsakāmi laimīga, ja arī manējam, Dedzēja kungam, es atrastu vēl vecāku būdiņu kaut kur meža līcī. Jūsu draugs jau zina, ka es esmu atbraukusi!”

„Jā,” Ūdentīņš steigšus atteica. „Bet ar manu draugu gadījies... tik — tik traģiski. Jā. To jau nevar iepriekš paredzēt. Liktenis. Tikai, lūdzu, Prieciņas jaunkundze, nesatraucieties!”

Viņa bēdūlīgā balss abas dāmas pavēdināja iedomāties visjaunāko. — „Miris?”

„Jā.”
„Dedzēja kungs miris?”
„Tiešām.”
„Kad?”
„Vakar. Naktī.”

„Kas gan šim tik pēkšņi? Pats varbūt nonāvējies?”

„Jā, nošāvis.”
„Cik bēdīgi!” atsaucās jaunākā, tūdaļ izteikdama Prieciņas jaunkundzei līdzjutības apliecinājumu viņas dziļajās sērās par līgavaiņa nāvi. „Vai tas ir tālu?”

„Ne pārāk.”
„Ai, mēs gan tad nepaliksīm cietsirdīgas un nonesīsīm nelaimīgajam cilvēkam puķes. Liesmotāja kungs, vai tuvumā ir dārzniecība?”

„Nē, nē, tādas iestādes nav kilometriem tālu.”

„Nekas, saplūksīm nevainīgas pļavu puķītes!”

„Atvainojiet, ar tādām jāpuzālēm mēs nedrīkstam vis iet pie tik izsmalcināta miroņa, kāds bija Dedzēja kungs, mans draugs. Mīļās dāmas, vai jūs nevēlaties peldi manas dzimtenes strautā?”

„Man vairs nekā negribas darīt,” Prieciņas jaunkundze sacīja. „Vai tiešām viņa vairs nav? Viņa nav! Nav!”

Ūdentīņš stājās par mierinātāju. Arī šim esot neizsakāmi zēl, bet ko lai darot. Smeldze ar prieku mijoties dzīvē kā saule ar mākonī. Patlaban esot tas mākonis. „Bet varbūt tomēr uzsmaida arī saule? Manam nomniekam ir dēls. Ārējā izskatā, raksturā un citā ziņā šim puisim liela līdzība ar nelaiķi. Vēlāk, ja jums nekas nav pretī, iepazīstināšu.”

Abas viešņas sāka dīdīt spoguļišus. Un kamēr sakārtojoties, Liesmotāja kungs varbūt dažas desmit minūtes iziešot ārā. „Arvien laipni,” viņš teica un gāja.

Pēc brītiņa priekšistabā, netālu no didensistabas durvīm, izcēlās tāds kā mazs ķīviņš. Liekas, nomniece gribēja nākt pār sliekšni, bet kungs nelaide.

„Man jāzina par brokastu galdu,” nomniece uzstājīgi sacīja, it kā ar varmācību satverdama durvju atveri. „Mēs dāmas nekad cita citu nepārsteidzam, tāpat kā jūs vīrieši — šavā starpā. U—ū, vai es, sieviete, drīkstu ieiet?”

Varot. Bet kungs lai paliekot turpat aiz durvīm.

Nomniece iegāja un kad atgriezās, viņas seja centās novērsties kā aizrētos smieklos. Bet rokā turētā kafijas ciba deva pietiekamu iemeslu — ir jāsteidzas, nav vaļs pat paskatīties Ūdentīņa kunga acīs. Vienmērīgā, darbīgā solī nomniece izgāja virtuvē. Tak nepagāja ilgs laiks, kad blakus katlam nostājās kungs.

„Es iznācu noprasīt, ko nozīmēja tas vilīgais smaids?”

„Jocīgs jautājums.”
„Nav nekādi joki. Tūlīt uz vietas: par ko jūs mani apsmējāt?”

Nomniece tikpat spēcīgi cirta pretī: „Raudāt vajadzētu, nevis smieties!”

„Par mani?”
„Zināms, ne par vienu citu. Vēl tagad es nesaprotu, jūs gribējāt piemulķot mūs, vai varbūt pašam aizsietas acis?”

„Kā iedrošināties mani tā apvainot?”
„Arī es sajūtos ne mazāk aizvainota. Kāda joda pēc jūs savus viesus gribējāt mums iegalvot par dāmām?”

Ūdentīņa sejas izteiksme tā saruka, ka varētu gandrīz baidīties par prātā aptumšotu cilvēku.

„Kā jūs sakāt, kundze?” viņš murmināja. „Vai tad tur istabā — kungi, nevis dāmas?”
„Vēl brīnās kā nejēgal! Laikam naktī jūs bijāt tā pārdzēris prātu, ka jau eņģeļi sāka līdināties?”

„To ne mūžam neticēšu.” Viņš sparīgi cirtās istabā iekšā. Pret durvīm pacēlās dūrē savilkta roka klauzcinājumam. „Vai viss kārtībā?”

„Lūdzu.”
Bet Ūdentīņš pēkšņi kļuva rāmāks. Nudien, balss šķita vīrišķīgāka, parupja. Aši vajadzēja sagatavoties dažādām iespējām. Roka vēl piegrabinājās, un, atkal atskanot iepriekšējai balsij, viņš bargi sarauca pieres spīdīgo ādu un gāja.

Pie galda, kur bija redzamas dažādas dzirras pudeles, uzkožamie un pāris vēl neattīti vistokļi, sēdēja divi vīrieši.

Ūdentīņš palika atvērto durvju spraugā. Brīdis pagāja spaidīgā klusumā. Kurš gan lai pirmās sāktu? Protams, uz sāka tas, kas sajūtās it kā augu nakti maisā turēts. „Kungi,” Ūdentīņa balss spraucās spiedzeniski, „ko jūs gan esat iedomājušies?”

„Mums iepatīkās tikai tevi apciemot, kā tas ik pārģadu noticis jau agrāk. Sveicināts, Jāni! Nāc, nobaudīsim pirmo lāsīti!”
„Nekad jums šo ģēķību nepiedošu. Aiz tiesas durvīm mēs parunāsimies, dienderi!”

Ciemīņu smaidīgās sejas kļuva nopietnākas. „Vai tad tu, vecais puika, vienīgi tagad sāc redzēt, ka mēs neesam vis jaunkundzes, bet tavi darba biedri? Nakts krēslā un dzērumā nebija brīnums, bet šorīt tavai galvai gan vajadzēja būt jau skaidrai.”

Ūdentīņš svīzdams berzēja acis, kas bija kā aizzīrnēkļotas. Ko nu daudz dusmosies, draugi labi. Tomēr viņš tikai nevarēja aptvert, kā viss tas bija norisinājies. Bet kad nu salika jautājumus un atbildes vienkopus, tad arī mīkla pati par sevi atminējās. Brīdī, kad ciemiņi ienākuši Liepkraatos, Ūdentīņš jau bijis tā piesūcies Valgastu alus, kā gulējis blakus gultai uz grīdas neatmaņā. Dažādi izmēģinājušies pamodināt, vest sajēgā, bet kritējs murminājis tikai par

5.0
konc
Ham
30
austu
terāt
11.10
aina.
Herč
Pēc
14.15
bērņ
15.00
E. V
ama
joli)
Ziņa
(turp
no
Nedē
da.
a k
certs
M. ?
kvar
8.0
lūz
onc
car
lūz
āve
Pese
Jaut
cikls
ka. 1
24.00
d o n
kabe
luga

Priecīgas jaunkundzi un kādu vēl tur otru. Šie tad nu necentušies sapni izklidināt. Aizseguši logus, salikuši pie gultām stieviņu drēbes un tā tālāk.

„Velna pulveņi,“ Ūdentiņš jau ierunājās lēnāk. „Nomnieku meitas drēbes mani galīgi apstulboja. Un vai es daudz skatījos? Loģi aizsegti, visos kaktos krāc. Steidzos

tikai meklēt palīgu. Vai zināt, draugi, par šo ciparu es jums abiem izmaksāšu pamatīgas vakariņas. Ielej, Edgar!”

Sadzēra liksmi.

„Tagad manām acīm nokrīt daudz zvīņu,“ Ūdentiņš atsāka. „Tālab Aleksandrs nenāca. Visi kā nozvērējušies. Nu, gan jau es arī kādreiz atriebšos!”

Rotājīgi ienāca Daiga. Lietišķīgi pasveicinājusi, viņa jautāja: „Vai kungi nevēlētos dzert kafiju dārzā?”

Svešie pievērsās kā patīkamam medījuma. Arī šie abi bija vecpuiši — nemītīgi cerētāji, ka varbūt viszēlīgā dzīve viņus katru pavisam nejausi iecels mīlas ierīcības komisijā.

„Cienītā jaunkundze, kam jūs nopūlaties? Pātagu esam pelnījuši drīzāk nekā kafiju.” „To es nezinu. Ūdentiņa kungs, kā pavēlēsīt?”

„Varbūt gan dārzā, jo man vēl galva tāda pusedula.” — Daiga izgāja.

„Patīkama meitenīte,“ jaunākais viesis noteica. „Tikai Jānis lai mums paskaidro, kādā stilā audzināta?”

„Tipiska savādniece. Pašā pirmajā dienā manu galvu tā sajauca, ka ilgi pēc tam dzīnkstēja ausis.”

„Iemīlējies?”

„Ne jau tūdaļ mīlēsi, bet viņa taču, te dzīvojot, vienmēr apkārt vīstās. Ielej, Edgar!” Viņš piecēlās un noņēma pār krēsla atzveltni noliktās Daigas drēbes. „Kur gan man bija šorīt prāts! Ierauga sievietes zeķi un domā, ka gultā abas kājas.”

„Bet tu taču atsedzi pat viena loga pusi!”

„Tas mazākais. Galvenais, diezgan plaši pēc tam ar jums izrunājos. Nu, ja tai brīdī būtu norāvis visus logu aizkarus, tad jūs abi gan pasvilpētu aiz skapja. Bet man jau bija cita liksta.”

„Jā, kas ir tas Dedzēja kungs?”

„Draugs, būs labāk, ka jūs to nezināt. Edgar, darbojies! Šodien gribu apskurbt vairāk nekā jebkad mūžā.” (Turpin. sekos.)

MŪSU BASKETBOLISTI UZVAR

Rīgas basketbolisti Berlīnē 30. un 31. janvārī sacentās ar Berlīnes policijas sporta klubu un Vācijas spēcīgāko basketbola vienību — Technisko augstskolu. Rīdzinieki Berlīnes PSK uzvarēja ar 58:17, un TA ar 55:14. Vidū latviešu sporta vadītājs R. Plūme. Pa labi Vācijas valsts vienības spēlētājs Kunze, Vācijas basketbola sporta vadītājs Neumann's un policijas kapt. A. Miežitis.

RADIOFONA PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 21. FEBRUĀRĪ.

5.00—6.15 Vācu kar. 6.15 Hamburgas ostas konc. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Svētdienā. 8.30 Vingrošana bērniem. 8.45 Ziņas v. v. Austrumiem. 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Klasiska mūzika. 11.30 Politiskā raidāmāina. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. Par J. G. Herder'u. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. Pēc tam: Vācu tautas konc. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Ziņas austrumiem v. v. 14.30 Staburaga bērni, Valda jaunatnes stāsts T. Kalves drāmat. 20.00 Latviešu mūzika un literatūra, M. Vintere, E. Viesture (dekl.), A. Ozoliņš (čells) un Rīgas amatnieku b-bas kamerkoris (E. Stērstes dzejoli). 16.00 Pasts kaņavīriem (no Berlīnes) 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 17.15 Pasts kar. (turp.). 18.00 Berlīnes filharmoniku koncerts (no Berlīnes). 19.00 Ziņas no kaņalauka. 19.15 Nedēļas atbalss. 19.30 Latv. brīvpr. kar. pusstunda. 20.00 Ziņas v. v. 20.15 Koncerts I. Radiofona koris un orķ. 21.00 Ziņas latv. v. 21.15 Koncerts II (turp.). 22.00 Ziņas v. v. 22.20—24.00 M. Zeimīte (dziesmas), A. Krūmkoka mūziķu kvartets u. c. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMDDIEN, 22. FEBRUĀRĪ.

8.00 Vīru sekstets un skaņu plates. 8.30 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. L. Treija un V. Zaķis (čells). 15.30 Skaņu plates. 16.00 Skaņu uzņēmumi. 17.15 Mūzika un dzeja. (Friedrich'a von Sallet'a 100. gāves dienas piemiņa). R. Strazdiņa (klav.), N. Pese (brača) un H. Preusker's (dekl.). 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņaspēks. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Priekšlasījums. 20.15—24.00 Rīga: (No Berlīnes). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Hercoga Jēkaba jūrnīki. A. Grīna un V. Kārklīņa raidāmāuga. 21.15 No Berlīnes. 22.15 Sporta ziņas

frontei v. v. 22.20 Nākošās dienas programma un sporta ziņas latv. v. 22.30 Kamermūzika (Joh. Brahms's). Atskaņos: E. Kessler's (vijole) un J. Müller's (klav.). 23.15 Skaņu uzņēmumi.

OTRDIEN, 23. FEBRUĀRĪ.

11.30 Lidojums, H. Krūmiņas raidāmāuga bērniem. 14.30 Vācu literatūra un mūzika. A. Michelsons (dekl.) un V. Bišers (klav.), (Pasta sekretārs debesis, vācu rakstnieka Ludwig'a Thoma's stāsts). 15.00 Valsts programma. T. Vējš, O. Kreišmanis un c. 15.30 Mūzika. 16.00 Kāda kaņavīru deju kapella, L. Herrling'a un skaņu plates. 17.15 Kāda kaņavīru deju kapella, ACS Atpūtas un dzīvotprieka mandoliņu orķ. un humors. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 XXI otrdienas koncerts. K. Prii-Berendsen'a (vijole) un rad. orķ. B. Skultes vadībā. J. Ivanova un E. Tubina darbi. 21.15 XXI otrdienas koncerts (turp.). N. Rimski-Korsakova Šeherezade. 22.20 Skaņu uzņēmumi. 23.15 Viegla mūzika. 0.15 Latv. brīvpr. kar. pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 24. FEBRUĀRĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika skaņu plates. 16.00 Skaņu uzņēmumi. 17.15 Vācu mūzika un literatūra. H.Cinka-Berzinska, R.Assions's (čells), J. Müller's (klav.) un H. Preusker's (dekl.). (Garibaldijs un ērzelis, H. Lersch'a stāsts). 18.30 Latv. brīvpr. kar. pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Jūras karš un jūras spēks. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Priekšlasījums. 20.15 Jautra stunda. 21.15 Latvijas komandanta pūtēju orķ. 22.20 Kamermūzika. (R. Strauss). Atskaņos Karmen'a Prii-Berendsen'a (vijole) un J. Ķepītis (klav.). 22.45—24.00 Viegla mūzika.

CETURTDIEN, 25. FEBRUĀRĪ.

11.30 XXXV Darba pārtraukuma koncerts. P. Brīvkalne, A. Kortāns un mazais rad. orķ.

21. II—27. II GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

13.25 Vācu un itāliešu apmaiņas koncerts. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. Ksenija Bidiņa, L. Garūta un J. Ģermanis (dekl.). P. Ermaņa un P. Rozīša dzej. 15.30 Mūzika. 16.00 No operētēm. V. Liepiņa-Zaķis u. c. 17.15 Mazs orķ. A. Pārūpa vadībā. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—21.00 Rīga: Instrumentu parāde. 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Vīra ceļš pie sievas, K. Miķelsones luga. 21.15 Dārgumi. E. Mayer'a, A. Vanags, A. Haagen's (klav.), H. Preusker's (stāsts) un rad. koris (J. P. Hebel'a stāsts). 22.30 Deju starpspēle. 23.15 Mūzika (mand. orķ.).

PIEKTDIEN, 26. FEBRUĀRĪ.

8.00 Vīru dubultkvartets Tēvija un skaņu plates. 8.30 Mūzika skaņu plates. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Kā cēlusies Daugava, K. Kraujņa raidāmāuga bērniem. 15.30 Mūzika skaņu plates. 16.00—18.00 Koncerts. Rad. koris un orķ. 17.15 Latviešu mūzika un literatūra. Kr. Linde (pasakas), rad. koris un orķ. K. Skalbes pasakas. 18.30 Vijoļes solo. K. Prii-Berendsen'a (vijole) no Tallinas. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15—22.00 Skaņu dzirnavas. 22.20 Kamermūzika. G. P. Telemann'a darbi. 22.40—24.00 Mūzika laika kavēklis. 0.15 Latv. brīvpr. kar. pusstunda. 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 27. FEBRUĀRĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Vecmāmiņas atmiņas. A. Atvara raidāmāuga. 15.30 Mūzika. 16.00 Jautras nedēļas beigas. 17.15 Jautras nedēļas beigas II (turp.). 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 No Berlīnes. 21.15 Deju starpspēle. 21.15 No Berlīnes. 22.20—24.00 Mūzika laika kavēklis.

KATRU DARBDIENU kā parasts.

CIK GARŠ — TIK PLATS

DIEVA ZAIMOŠANA ANGLIJĀ.

Padomijas sūtnis Londonā Malskis iesniedzis Čerčilam protestu par Leņina krūšutēla sabojāšanu. — Anglija svīn padomjarmijas gada dienu. (Fakti)

Čerčils (izlabodams Leņina krūšu tēlu): „Vai tā nav ista Dieva zaimošana: isi pirms mūsu mīļā drauga Staļina armijas svētkiem sabojāt viņa majestātes Leņina kunga tēlu? Tikko tu esi uzšūvis manifestācijas gājiena karogu, tā ar skubu vien līmē nu klāt statujai degunu!”

Smalkās kaltes.

Anglijas ķēniņa galma ļaudis kādu dienu bija visai uztraukušies:

„Iedomājieties tik: šis policijas inspektors Makkičnejs!...”

„Jā, piesavinājies dārglietas — policijā nodotos lietiskos pierādījumus!”

„Un tagad notiesāts ar 6 mēnešiem cietumā!”

„Bet cik cītīgs viņš bija gaisa trauksmes laikā! Šai brīdī tuvumā pagadījās pats ķēniņš.

„Ko jūs teicāt par gaisa trauksmi? Vai atkal jābēg pagrabā?”

„Nē, majestāt, mēs runājām par policijas inspektoru Makkičneju, ko nesen stādīja priekšā jūsu majestātei... Cik tas nepatīkami!”

„Blēņas! Cik reizes man nav stādīti priekšā vēl lielāki blēži! Cik reizes es tos neesmu apbalvojis un iecēlis muižnieku kārtā! Manā amatā pie tādām lietām drīz pierod.” Kk—

„STRĀVAS TAUPĪTĀJAS”

„... Vai, mīļā, nu gan beļsim — man jāskrien augšā — jāskatās, vai gludeklis nebūs pietiekami sakarsis. Kad sākām runāt, tad ieslēdzu.”

Nujorkas avīzes „Time” galvenais redaktors prasa sensācionālu rakstu par vācu zemūdeņu briesmām. Veiklākais žurnālists dodas pie lielākās kuģu būvētavas direktora:

„Mister Braun, lūdzu mazu interviju!”

„Jautājiet!”

„Vai vācu zemūdeņu briesmas ir novērsamas un kā?”

„Tie ir divi jautājumi uzreiz. Ja uz pirmo jautājumu es atbildētu valstīdīgi, tad amerikāņu tauta uztrauktos vēl vairāk...”

„Tas nebūtu vēlams.”

„Ja es atbildētu tā, lai tauta apmierinās, tad savukārt uztrauktos kuģu būvētavas akcionāri, un to es negribu, tādēļ runāsim tikai par to, kā novērsamas zemūdeņu briesmas.”

„Lūdzu, kā?”

„Tās var novērst, tikai pilnīgi pārtraucot visu mūsu kuģniecību... Bet to gan nerakstiet, citādi akcionāri mani nolīnīs un tauta arī uztrauksies! Ja es kaut ko pateikšu, kas visus apmierina, tad ar to jau vēl zemūdeņu briesmas nebus novērstas.”

„Es nesaprotu, ko tad lai rakstu?”

„Tas ir trešais jautājums. Uz to viegli atbildēt: es kā saimniecības darbinieks prasu no valdības nodrošināt izejvielu piegādi pa jūrām pilnos apmēros, lai neciestu jauno kuģu būve un bojāto izlabošana, jo pretējā gadījumā zemūdeņu briesmas vēl vairāk palielināsies!”

„Kaut kas traks! Bet kā lai nodrošina izejvielu piegādi pa jūrām?”

„Tikai ar jaunu preču un kaju kuģu būvi! Mums jābūvē vairāk, nekā vācu zemūdenes spēj nogremdēt!”

„Vai mēs spējam vairāk uzbūvēt?”

„Ja mums netrūktu izejvielu, mašīnu, speciālistu...”

„Bet mums trūkst?”

„Jā.”

„Tātad?”

„Valdībai steidzami jānovērs vācu zemūdeņu briesmas.”

„Bet kā tas izdarāms, mister Braun, kā?”

„Saspej jods! Es taču esmu tikai saimniecības darbinieks, bet ne gaišredzīgais! Uz redzēšanos! Man jāsteidzas uz akcionāru sapulci apspriest dividendes.” K. K.

SKREJOŠAIS IMPERIJAS LAUPĪTĀJS.

Daudz ātrāk skrietu viņš, ja spētu,
Lai salabotu veco sētu,
Kas visos stūros krakšķ un lūzt,
Tiklīdz sāk stiprāks vējiņš pūst.
J. Dr.

Tālsatiksmē.

„Ak, jums vēl nav kauna mani nosaukt par blēdi, spekulantu un rīkļu rāvēju, bet pats jūs esat īsts utubunga un pēdējā numura karātavu putns!... Centrāles jaun kundz, nepārtrauciet, mums ir svarīga saruna! Hallo!...”

Gudrība.

„Kādēļ tu līmē uz aploknes tik daudz marku?”
„Es rakstu Erikai, — lai viņas vecāki redz, ka es neilgojos pēc bagāta pūra!”

Draugi.

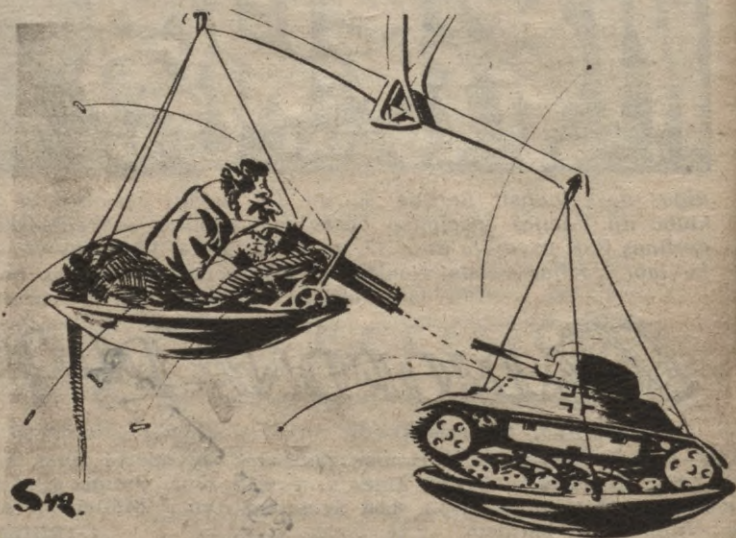
„Vai tu domā, ka Krampītis man aizdos kaut desmit marku manu skaisto acu dēļ?”
„Acu dēļ ne, bet iekļā viņam savas brilles!”

Lielais vāriņš.

„Dižkareivi Drosmiņ, jūs protot vāriņ, — vai jums var uzticēt lauku virtuvī?”

„Droši, virsšerzanta kungs! Savā laikā esmu vāriņis vēl lielākos katlos un neesmu piededzinājies.”

„Tā, ko tad jūs vāriņāt?”
„Asfaltu šoseju darvošanai, virsšerzanta kungs.”

TAISNĪBAS SVARI.

„Turpinā vien, Staļina tētiņ, ar katru patruņu tavs svars mazinās!”

Orbis.

Tālredzīgi.

„Es nesaprotu, kas tev ko iebilst pret to, ka Virlopiņš prec mūsu Antoniju? Viņa ilgi varētu meklēt citu tik labu precinieku.”

„Es jau neko, — lai viņa prec! Es tikai pretojos, lai vēlāk viņai būtu iespējams teikt savam vīram: cik žēl, ka nepaklausīju savai mātei, — viņa bija pret šīm precībām!”

ILLŪSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagnera (Dzirnavu) ielā 57. Tālrūpi: izdevējs 34692, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 22588, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 26. februārī.